

Bog, Kristus in odrešenje

1. Uvod

Ta predmet je namenjen uvajanju študentov v tri glavna področja teologije: Boga, Kristusa in odrešenje oziroma teologijo (v pravem pomenu besede), kristologijo in soteriologijo. Preden se lotimo teh tem, si je vredno vzeti čas in razmisliti, kaj teologija sploh je, kako jo izvajamo in katere vire uporabljamo.

"Teologija" je beseda, sestavljena iz dveh grških besed: *theos* (Bog) in *logos* (beseda, misel, govor). Torej, v svojem najosnovnejšem pomenu je teologija govor o Bogu. Če bomo študirali teologijo, se bomo učili, kako govoriti o Bogu. To je koristno, vendar teme ne zoži dovolj: če ne drugo, postavlja vprašanje, kateri Bog oziroma bogovi? To nam pove, da nas zanima Bog, ki je razodet v Jezusu Kristusu. Torej je krščanska teologija 'govor o Bogu, ki je razodet v Jezusu Kristusu'.

Vsi kristjani se ukvarjajo s teologijo: vsak, ki je kdaj prebral Sveto pismo in razmišljal, kako se nanaša na njegovo življenje; vsak, ki je kdaj komu povedal o Jezusu; vsak, ki je kdaj molil. Pravzaprav je Evagrij iz Ponta (345–399), menih iz četrtega stoletja, šel celo tako daleč, da je rekel: »Če si teolog, resnično moliš. Če resnično moliš, si teolog.«¹ To poudarjam, ker ni nenavadno, da ljudje mislijo, da niso sposobni ukvarjati se s teologijo, a resnica je, da to počnemo ves čas.

To vodi do druge definicije teologije kot 'vere, ki išče razumevanje.' Ko se ukvarjamo s teologijo, bodisi formalno ali neformalno, poskušamo ubesediti *našo izkušnjo*. To pomeni, da se naša vera začne z izkušnjo in lahko uporabljamo jezik, kot sta razodetje ali srečanje, vendar nimamo nujno jezika, ki bi izrazil vse, kar se je zgodilo. Teologija je torej iskanje razumevanja vere. Vendar pa je to skrivnost in kolikor se lahko naučimo izražati prepričanje in doktrino, nikoli ne smemo izgubiti občutka za čudenje. Veliko kristjanov skuša najti zagotovilo za svojo vero z jasnim razumevanjem nauka. Čeprav je to plemenito prizadevanje, vseeno verujemo v osebo, Jezusa Kristusa, in na tej strani večnosti bo veliko stvari, ki jih ne bomo povsem razumeli. Tu je prisotna tudi pastoralna skrb. Čeprav poskušamo najti teološke odgovore na velika življenjska vprašanja in stiske, so trenutki, ko ne potrebujemo razumne razlage. Na primer, lahko poskušamo razložiti, zakaj Bog dovoljuje trpljenje, vendar nekdo, ki gre skozi težke čase, ne potrebuje teorije

¹ Evagrij iz Ponta, Poglavja o molitvi, prevod J.E. Bamberger (Spencer: Cistercian, 1970), 65.

in razlage, temveč nekoga, ki je ob njem. Sveto pismo je lahko velik vir tolažbe, a že samo citiranje vrstice, ne da bi si vzeli čas za sprehod skozi situacijo, je lahko škodljivo.

Obstaja tudi pomembnejša točka, ki jo moramo tukaj upoštevati. Prav tako ni nenavadno, da kristjani gledajo na teologijo in teološki študij v negativni luči. To je morda zato, ker odpira vprašanja o veri, ali pa zato, ker se zdi preveč oddaljena od vsakdanjih skrbi ljudi. Ali je pomembno, da razumemo zapletenost utelešenja, opravičenja po veri ali spravo? Včasih debate in razprave niso v pomoč, a čas, ki si ga vzamemo za učenje, pomeni, da smo opremljeni, da ljudem pomagamo rasti v veri.

1.2 Viri teologije

1.2.1 Sveto pismo

Verjetno že veste, da se 'Sveto pismo' nanaša na Staro in Novo zavezo, ki sestavljata krščansko Biblijo oz Sveto pismo.² To je tisto, kar je znano kot *kanon* (izhaja iz grške besede *kanon*, ki pomeni 'pravilo' ali 'norma'), kar pomeni, da se ta besedila štejejo za Sveto pismo. Poleg tega kristjani upravičeno jemljejo ta dela kot več kot zgolj zgodovinske dokumente; smatrajo jih za božansko navdihnjena besedila, ki sporočajo resnico. Kot tako Sveto pismo ni le vir za preučevanje, ampak se uporablja tudi kot del prakticiranja vere za osebno predanost in javno bogoslužje.

Za kristjane se z Jezusom začne nekaj novega. To odpira vprašanje, kako sta Stara in Nova zaveza med seboj povezani. Zelo zgodaj v zgodovini Cerkve je Marcion trdil, da Nova zaveza razglaša Boga ljubezni, ki se razlikuje od Boga jeze v Stari zavezi: ti dve zavezi sta bili popolnoma ločeni, ker sta se nanašali na različna boga. To so kot herezijo zavrnili cerkveni očetje, kot je bil Irenej, ki je v knjigi *Proti heretikom* trdil: "Njihov način delovanja je tak, kot da bi nekdo, ki je spreten umetnik, iz dragocenih draguljev izdelal lepo podobo kralja, in bi nato razbil to podobo človeka na koščke in

² Kar protestanti imenujejo 'Apokrifi', je zbirka knjig, ki so prisotne v grškem prevodu hebrejske Stare zaveze, ne pa v hebrejščini. Te knjige so sporne zaradi kanonizacije: protestanti jih zavračajo kot nekanonične (čeprav so potencialno koristne za vernike), katoliki jih priznavajo kot 'deutero-kanonske' (kanonične, a na 'sekundarni' ravni pod ostalimi knjigami), vzhodna pravoslavna cerkev pa sprejema deutero-kanonične knjige in še nekaj drugih.

preuredil dragulje ter jih ponovno sestavil tako, da bi bili v obliki psa ali lisice, in to celo v slabi izvedbi."³ Namesto tega sta Irenej in glavni tok krščanstva zatem potrdila osnovno kontinuiteto svetopisemske zgodbe skozi obe zavezi: "Dve zgodovini se združujeta v biblijskem opisu, zgodovini Izraela in življenju Kristusa, a ker sta to tudi zgodovini Božjih dejanj v svetu in za svet, sta del širše pripovedi, ki se začne pri stvarjenju in konča z vizijo o novem, bolj veličastnem mestu, v katerem bo 'Gospod Bog njihova luč.'" Vendar pa je Nova zaveza na splošno videna kot jasnejša predstavitev Božjega značaja, zlasti zato, ker priča o Kristusu. Kot pravi Avguštin: »Milost, skrita v Stari zavezi, se razkrije v Novi.«⁴

Prav tako ni nenavadno, da se Sveto pismo imenuje 'Božja beseda', zato je pomembno razlikovati tri pomene tega izraza. V prvi vrsti je Jezus Božja beseda – on je najpolnejše razodetje o tem, kdo je Bog. Sveto pismo je prav tako upravičeno Božja beseda, saj prinaša razodetje, kdo je Bog. In nazadnje lahko pridiganje in poučevanje imenujemo tudi 'beseda'. Vsaka od teh stvari je pomembna, a moramo se spomniti, da vedno gledamo na Jezusa. Moramo biti previdni, da ne zamenjamo zvestobe Kristusu z zvestobo določeni razlagi. Naša vera je v Jezusa Kristusa in študiram zato, da bi ga bolje spoznal.

1.2.1 Tradicija

'Tradicija' je beseda, ki skuša zajeti vse, kar je cerkev danes 'predala' (v latinščini *tradicijs* pomeni 'predaja') svojim članom. To je pomembna ideja že od samega začetka, kot Pavel jasno pove v 1 Korinčanom 15,3: »Izročil sem vam predvsem to, kar sem sam prejel.« V 1 Korinčanom 11,2 pravi tudi: »Dajem vam priznanje, ker se me v vsem spominjate in ker se držite izročil, kakor sem vam jih izročil.«

Cerkev pa niso le ljudje, ki jih srečamo ob nedeljah: to so vsi ljudje, ki so del Kristusovega telesa. To pomeni, da vključuje 'velik oblak prič' (Heb 12), ki so zvesto živeli in umrli po Kristusu. Kar so nam 'predali', prihaja v obliki sledi, ki so jih pustili za seboj – v pisanju, umetnosti in glasbi. Eden od načinov, kako je cerkev prenašala stvari, je v obliki bogoslužja – načine, kako moli, poje in se zbira; njena 'liturgija'. To velja še posebej za

³⁴ Avguštin, *Proti herezam*, 8:1.

Anti-pelagijanska pisanja, 27. poglavje.

'zakramente': dogodke v življenju skupnosti, ki imajo teološki pomen, kot so obhajilo ali evharistija in krst. McGrath to pove takole: »Cerkev lahko pokaže na tiste, ki so ohranili cerkveno učenje, in na določene javne standardne veroizpovedi, ki določajo glavne linije krščanskega prepričanja.«⁵

Kristjani imajo prednost, da vstopijo sredi pogovora o tem, kako živeti življenje, ki je zvesto Kristusu: eden od načinov, kako to danes počnejo, je, da se učijo iz tega, kar so drugi 'predali naprej.' Vendar je tradicija sporen teološki vir in obstajajo ljudje, ki bi jo radi zavrnil. V času reformacije so nekateri skrajni protestanti želeli zavrniti tradicijo – skupaj z avtoriteto katoliške cerkve – ker je ta poskušala nadzorovati, v kaj ljudje verjamejo, namesto da bi dovolila Bogu, da jim govori (neposredno in preko Svetega pisma). Podobno so nekateri misleci v razsvetljenstvu želeli odpraviti tradicijo, ker je poskušala nadzorovati, kaj ljudje mislijo, namesto da bi jim dovolila uporabiti svoj od Boga dan razum.

1.2.3 Razlog/Izkušnje

Zadnji vir teologije je naše lastno razmišljanje in izkušnje. Teologija sploh predpostavlja, da lahko rečemo nekaj, kar ima smisel o Bogu in je vredno reči: predpostavlja, da lahko rečemo nekaj razumnega o Bogu. Za Anselma iz Canterburyja — najbolj znanega po tem, da je predstavil ontološki argument za Božji obstoj — je praksa teologije 'vera, ki išče razumevanje'.⁶ Bistvo je, da je vera ukoreninjena v razodetju, ki presega razum, a bi moralo imeti smisel ljudem: teologija mora biti racionalna. V filozofiji razsvetljenstva pa je razum začel veljati za način, da ljudje spoznajo, kaj je resnično in dobro, brez pomoči Boga. To se je razvilo v 'racionalizem', tukaj pa se slišijo odmevi Geneze 3. Medtem ko so zgodnejši kristjani, kot Anselm, razum videli kot Božji dar, je razsvetljenstvo videlo razum kot način, da ljudje nadomestijo Boga. Razum je pomemben za teologijo, a Anselm začne svoj dokaz Božjega obstoja z besedami: "Verjamem zato, da

⁵ Alistair McGrath, *Christian Theology: An Introduction*, 6. izdaja (Oxford: Blackwell, 2016), 137.

⁶ Morda najbolj znana formulacija tega pristopa je pri Anselmu, ki jo natančno tako izrazi v latinski frazi *fides quaerens intellectum* (Proslogion, prevod Thomas Willians [Cambridge: Hackett, 1995], II). Vendar je sama ideja veliko starejša in se pojavi pri Avguštinu, ki svojim bralcem pravi: "Verjemi, da boš razumel" (Tract. Ev. Jo., 29.6).

bi lahko razumel".⁷ Bistvo je, da lahko razum poskuša razumeti le stvari, ki so že sprejete 'v veri'.

Zato je apostolska veroizpoved – kot osnovna, univerzalna izjava krščanskega prepričanja – dober začetek za učenje o krščanski teologiji: krščanska identiteta pomeni živeti življenje, ki zvesto predstavlja veroizpoved. Čeprav so Sveto pismo, tradicija in razum že dolgo veljali za vire teologije, je izkušnja kasnejši dodatek, ki je še posebej povezan z Johnom Wesleyjem in 'wesleyanskim štirikotnikom', ki je zagovarjal štiri teološke vire: Sveto pismo, tradicijo, razum in izkušnjo. Zato je 'izkušnja' še posebej pomembna kategorija za tradicije z močno wesleyansko dediščino, ki vključuje večino sodobnega karizmatičnega krščanstva. Še posebej v binkoštnih krogih se verske izkušnje – posebna srečanja z Bogom – lahko razumejo kot okno v to, kakšen je Bog, kar lahko oblikuje način, kako delamo teologijo, saj nam daje stvari za razmislek. Vendar pa C.S. Lewis govori tudi o "želji, ki je nobena naravna sreča ne bo zadovoljila,⁸ za katero trdi, da je nekaj podobnega kot hrepenenje stvarjenja po njegovem stvarniku, o katerem govori Pavel v Rimljanom 8.

1.2 Kako 'delamo' teologijo

Če bomo razvijali teologijo, bo to pomenilo, da bomo bolje spoznali Boga, kar pa ni nekaj, kar bi se lahko naučili iz knjige. Na srečo Jezus obljublja, da nas bo Duh vodil v vso resnico (Janez 16,13). Zato mora krščanska teologija vedno nastajati ob molitvi. Ko greš preučevati, si vzemi minuto (60 polnih sekund), da se ustaviš in povabiš Božjega Duha, da te vodi v resnico. Po drugi strani pa je bistvo teologije v učilnici, da se ustavimo in preučimo stvari, ki jih govorimo v Cerkvi in v svetu: začnemo s tem, v kar verjamemo, nato pa poskušamo to razumeti in izboljšati. To pomeni, da smo iskreni glede svojih vprašanj in dvomov ter pripravljeni jih raziskati. Le s tem lahko svetu ponudimo prepričljivo pričevanje o Bogu, razodetem v Kristusu.

⁷ *Prologion* I.

⁸ C.S. Lewis, *The Weight of Glory* (London: HarperCollins, 2009), 6.

2. Bog

2.1 Obstoje Boga

Sveto pismo ne poskuša *dokazati* Božjega obstoja, zato moramo biti previdni pri ponujanju logičnih argumentov glede vere – ljudje ne bodo postali verniki, ker so slišali verjeten argument, ampak zato, ker so prejeli razodetje. Kot je bilo omenjeno prej, pa razum igra vlogo v teologiji, in eno področje, kjer je to očitno, je obstoj Boga. Obstaja več ključnih idej, ki so bile predstavljene:

Ontološki argument.

To so v različnih oblikah predstavili Anselm, Descartes in Samuel Clarke, med drugimi. Predlaga se, da če ima človek idejo o popolnem bitju (*ontos* pomeni 'biti'), to pomeni, da mora nujno obstajati. Louis Berkhof ugovarja in piše, da 'Ker imamo predstavo o Bogu, še ne dokazuje njegove objektivne eksistence.'⁹ A tisti, ki zagovarjajo ontološki argument, trdijo, da je izkušnja dokaz Božjega obstoja: Če imamo predstavo o Bogu, imamo izkušnjo Boga, zato mora Bog res obstajati.

Kosmološki argument

Vesolje ali univerzum se nista mogla zgoditi kar tako. Moral je obstajati Prvi Vzrok ali *Primum Mobile*, ki bi pojasnil njegov obstoj. Kantov ugovor temu argumentu je bil, da če ima vsaka obstoječa stvar ustrezen vzrok, mora to veljati tudi za samega Boga, zaradi česar je argument neskončna veriga.

Teleološki argument

Iz *telos*, ki pomeni končni cilj ali namen (prim. Rimljanom 10,4), kot svet povsod razkriva red, harmonijo in občutek namena, to nakazuje obstoj najvišjega bitja, ki je sposobno ustvarjati in nadzorovati tako kompleksen sistem. Tole je pogosto kategorizirano

⁹ Louis Berkhof, *Systematic Theology*, revidirana izdaja (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 26.

kot 'inteligentni načrt.' Drugi trdijo, da ta teorija pade, ko vzamemo v obzir kaos in nered, ki sta prisotna v svetu. Na svetu ni vse v harmoniji.

Moralni argument

Iz našega opazovanja človeškega življenja moramo sklepati, da obstaja veliko hudih krivic in neravnovesij, ki jih človeški 'napredek' zgodovinsko ni odpravil. Obstaja globok občutek, da si želimo, da se to neravnovesje popravi in le posmrtno življenje, ki ga nadzoruje najvišje bitje, je dovolj za izvedbo te ravni presoje in obnove. Globoko zakoreninjena želja po pravičnosti, ki jo najdemo v človeškem srcu, je bila tam zasajena s strani večnega Boga, trdi ta argument, ki temelji na veri v posmrtno življenje: koncept, ki ima stoletja tradicionalne verodostojnosti med ljudmi in ga najdemo že pri čaščenju naših prednikov. Smrt kot končni konec je še vedno razmeroma sodoben filozofski zaključek.

Etnološki ali antropološki argument

Med vsemi ljudstvi in plemeni na svetu obstaja močan občutek božanskega, ki se kaže v neki obliki kulta, religije ali čaščenja. Ker je to tako starodavnega izvora in univerzalni pojav (latinsko: *consensus gentium*), mora pripadati sami naravi človeka in, kot pravi argument, ga je tja postavil Bog. Kot je bilo omenjeno: 'Vsak narod ali pleme, pa naj bo še tako barbarsko, obstaja, kar ne prepozna nadnaravne sile.'¹⁰ Kljub zagovorništvu in priljubljenosti moderne in postmoderne dobe znotraj kulture, mnogi zahodni Evropejci so in še vedno redno molijo k najvišjemu bitju, še posebej v krizi. Nesreče, zmeda ali žalost v družbi so pogosto spremljane z obiskovanjem bogoslužnih prostorov. To nakazuje, da je potreba po iskanju Boga zelo človeška in resničen dokaz njegovega obstoja.

¹⁰ E.A. Litton, *Introduction to Dogmatic Theology* (Cambridge: J. Clarke, 1960), 55.

Osebni argument

Veliko prejšnjih argumentov je temeljilo na filozofskih ali racionalnih 'dokazih' in, čeprav niso nujno prepričljivi, imajo lahko določeno vrednost v evangelizacijskih pristopih do določenih vrst ljudi. Osebni argument se osredotoča na zgodbe o spreobrnjenju, preobrazbo življenja in čudežna pričevanja milijonov ljudi, ki trdijo, da so imeli nekaj izkušenj z nadnaravnim Bogom. Nekatera spreobrnjenja so lahko dramatična in povečajo težo dokazov, ki kažejo na Božji obstoj. Predani kristjan ne verjame v Boga zgolj zaradi racionalnih dokazov, temveč preko vere in razodetja. Ta vera je običajno utemeljena na dokazih Svetega pisma, naravi in osebnih izkušnjah. Tako je osebni argument pogosto uporabljen v sodobnem cerkvenem poslanstvu, skozi priložnosti za javno pričevanje in v mnogih primerih velja za učinkovitega.

2.2 Narava in značaj Boga

Beseda 'Bog' lahko v mislih ljudi vzbudi najrazličnejše ideje. Žal je ena najbolj trajnih ta, da je Bog jezen in maščevalen, in jezik, ki ga uporabljajo nekateri kristjani, ni v pomoč. Nekateri krščanske tradicije so razvile bolj legalističen pristop k veri, zato je sporočilo ljubezni in svobode postalo sporočilo strahu in obsodbe. Jezik, ki ga Sveto pismo uporablja za opis Boga, ne prikazuje takšne slike. Dve pomembni analogiji, ki razkrivata, kakšen je Bog, sta pastir in oče – povsem drugačen jezik kot jezen Bog. Pomembno je imeti v mislih, da če rečemo, da je Bog Oče, to sporoča nekaj o njegovem značaju, ne o njegovi naravi. Bog ni moški (niti ženska), saj je spol del ustvarjenega reda.¹¹ Pravzaprav se včasih uporablja tudi ženski jezik, na primer ideja Boga kot matere.

Ker je Bog opisan v teh izrazih, to tudi kaže, da je Bog oseben in da je aktiven v naših življenjih. Bog je vsemogočen in vseveden, a ni oddaljen. On je, kot je bilo že omenjeno, naš ljubeči nebeški Oče. On je tisti, ki ga častimo, h kateremu molimo, ki ga ljubimo, in tisti, ki govori, vodi ter usmerja.

¹¹ McGrath, *Christian Theology*, 267.

Osebna narava Boga odpira številna vprašanja glede Božje volje in svobodne volje ter še bolj zahtevno vprašanje prisotnosti zla in trpljenja v svetu. Različne svetopisemske vrstice in kasnejše krščanske veroizpovedi potrjujejo, da je Bog vsemogočen, vendar prisotnost trpljenja pomeni, da se moramo spoprijeti z napetostjo, ki je ob tem prisotna. Žal na ta vprašanja ni jasnega odgovora, zato bi morali o njih razmišljati ponižno in poskušati najboljše, kar se dá, razumeti, kaj uči Sveto pismo.

Za povzetek narave in značaja Boga, je tukaj seznam vrstic, ki povedo nekaj o tem, kakšen je Bog:

- Večen (Psalm 90,2; Job 36,26; Razodetje 1,8; 2 Mojzes 3,14)
- Vseveden (Job 37,16; 1 Janez 3,20)
- Vsemogočen (1 Mojzes 18,14; Psalm 24,8)
- Vseprisoten (Psalm 139,7-10; 1 Kralji 8,27)
- Nespremenljiv (Malahija 3,6; Jakob 1,17; 4 Mojzes 23,19)
- Moder (Rimljanom 16,27; Job 9,4)
- Dober (Psalm 100:5, 34:8; Luka 18,19)
- Zvest in resničen (4 Mojzes 23,19; Razodetje 19,2; 21,5, 22,6)
- Svet (prim. 2 Mojzes 26,33; Psalm 5,4; Habakuk 1,13)
- Usmiljen (2 Mojzes 34,6; 2 Samuel 24,14; 1 Peter 5,10; Rimljanom 3,23-24)
- Pravičen (5 Mojzes 32,4; Psalm 19,8; Rimljanom 3,25-26)
- Poveljčan (Izaija 6,1-4; Psalm 104,1-2)
- Suveren (Psalm 47,8, Psalm 99,1-4)
- Popoln in čudovit (Psalm 18,30; 27,4; 73,25; Matej 5,48)
- Bog je ljubezen (1 Janez 4,8), duh (Janez 4,24) in svetloba (1 Janez 1,5)

Na tem seznamu so nekatere lastnosti, ki pripadajo samo Bogu – vsemogočen, vseveden, nespremenljiv itd. – in obstajajo tudi lastnosti, ki jih lahko delimo, kot so svetost, usmiljenje in ljubezen. Seveda jih ne delimo v enaki meri, a vseeno bi morali stremeti k temu, da odsevamo Boga našemu svetu. Pravzaprav biti ustvarjen po Božji podobi (*Imago Dei*) pomeni nositi njegov značaj v naših življenjih. To je bilo popačeno in zaznamovano z grehom, a ko rastemo v odnosu z Bogom, bi morali rasti tudi v tem, koliko odražamo vidike njegovega značaja.

2.3 Bog kot Stvarnik

Vera v Boga kot stvarnika je osrednjega pomena za krščanstvo in judovstvo. Veliko razprav se je osredotočalo na razumevanje Prve Mojzesove knjige 1 – dobesedno, v prenesenem pomenu, poetično itd. – vendar bi moral biti poudarek bolj na *razlogih* in *kdo*, kot na *kako*. V jedru krščanske vere je prepričanje, da je Bog ustvaril svet z določenim namenom in je aktivno vključen v to stvarjenje. V Prvi Mojzesovi knjigi opisuje, kako Bog ustvari stvarstvo iz nereda – *tohu wa bohu* – in tukaj se izpostavi teološka točka: ta Bog, ki je prinesel red v stvarstvo, je isti Bog, ki lahko naredi red iz na videz podobnih okoliščin, kot je izkušnja Izraela v izgnanstvu. Pravzaprav je v Janezovem evangeliju motiv rekreacije v pripovedi, prenova stvarjenja pa je tema, ki se vleče skozi celotno Novo zavezo, zlasti v Pavlovih pismih. Jezus je prišel na svet, da bi ustvaril novo stvaritev.

O Bogu in stvarstvu je mogoče podati več opazanj. Prvič, stvarstvo ni božansko – obstaja razlika med Bogom in stvarjenjem – vendar je Bog vključen v stvarjenje. Tehnična beseda za to je *imanenca*, kar pomeni, da je Bog dejaven v stvarjenju. Ker stvarjenje ni božansko, je tudi podvrženo grehu in razkroju na enak način kot ljudje. Drugič, Bog ima oblast nad svetom, čeprav je skrb zanj zaupal ljudem, kar je pomembna točka za nadaljnji razmislek. Tretja ugotovitev je, da je stvarstvo dobro, kar se razlikuje od drugih konceptov o materialnih stvareh kot slabih. Čeprav stvarjenje zdaj ni popolno, kot je bilo omenjeno zgoraj, je ključna tema v Novi zavezi, da bo obnovljeno. In zadnje, kot del ustvarjenega sveta, so ljudje ustvarjeni po Božji podobi. Kaj *pomeni Imago Dei* – podoba Boga – in kako bi ga morali razumeti, je osrednja tema drugega področja krščanske teologije, tj. *antropologije*. To je obsežna tema, a lahko opazimo, da ljudje svojo pravo identiteto in namen najdejo skozi odnos z Bogom. Kot je rekel Avguštin iz Hipona: 'Ustvaril si nas zase, in naša srca so nemirna, dokler ne najdejo počitka v tebi.'

Čeprav druga vrstica v Prvi Mojzesovi knjigi opisuje 'brezoblično praznino', ki jo Bog oblikuje v stvarstvo, je ena ključnih trditev krščanske doktrine, da Bog ustvarja *ex nihilo* – kar je latinski izraz, ki pomeni 'iz nič'. Trditev, da je Bog ustvaril vse iz nič, loči krščanstvo od večine drugih filozofij: običajno je Bog prikazan bodisi kot preoblikovalec kaotične snovi, bodisi kot nujni 'presežek' Božje polnosti, ali pa se zagovarja večnost vesolja. Proti tem opisom krščanstvo trdi, da je Bog ustvaril *ex nihilo*, to pomeni, da je bilo Božje stvarjenje svobodno dejanje – ni bilo potrebno. Če bi bilo potrebno, bi to pomenilo, da je Bog podvržen zakonom, ki urejajo njegovo vedenje. Potrditev, da je Bog ustvaril iz nič, pomeni, da se ni moral zanašati na nič drugega kot nase, poleg tega pa je Bog bil pred samim stvarjenjem. Pomeni tudi, da je stvarjenje dejanje Božje volje. In to je osrednji koncept v krščanstvu: stvarjenje ni naključje, saj ima Bog načrt in namen za svojo stvaritev.

2.3.1 Stvarjenje in krščanska odgovornost

Ta pogled na stvarjenje – da je izraz Božje samodajajoče ljubezni, ki je del Božjega obstoja in odraža njegov značaj – ima globoke posledice pri pogovorih o okolju. V rajskem vrtu Adam in Eva dobita oblast nad preostalim stvarstvom, kar se uporablja za upravičevanje izkoriščevalskega pristopa do narave, v katerem ljudje porabljajo naravne vire, ne da bi razmišljali o svojem odnosu do preostalega stvarstva. Vendar pa ideja, da Bog ustvarja *ex nihilo*, pove, da je stvarjenje 'brezplačno in popolnoma nepotrebno dejanje popolne radodarnosti'¹² – je darilo za nas. Ker stvarstvo sodeluje v Božjem življenju, nam tudi to sporoča nekaj o božanskem darovalcu.

To pa odpira vprašanje, kakšno darilo sploh je. Običajno o darovih razmišljamo kot o stvareh, ki so dane brez kakršnihkoli pogojev, a skozi večino človeške zgodovine so bila darila stvari, ki so ustvarjale odnose: darila so bila dana, da bi ustvarila vzajemne odnose medsebojne obveznosti, in *to je bilo dobro!* Pravzaprav je to tisto, kar je Bog želel doseči s svojim darom stvarjenja: Adama postavi v vrt, *da* lahko dela in ga ohranja (1 Mz 2,15). Podobno David pravi, ko daje daritev Bogu v čaščenju: »Saj je od tebe vse in iz tvoje roke smo ti dali.« (1 Krn 29,14) Podobno Pavel piše o tem, da smo 'skrbniki' Božje skrivnosti in pravi: »Kaj imaš, česar bi ne prejel?« (1 Kor 4,7)

To pomeni, da smo odvisni od tega, kar nam je dal Bog. Peta Mojzesova knjiga 8,18 pravi: »A spomni se Gospoda, svojega Boga, kajti on je tisti, ki ti daje moč, da si lahko pridobivaš bogastvo, zato da uresničuje, kakor to dela danes, svojo zavezo, ki jo je s prisego sklenil s tvojimi očeti.« V Stari zavezi so Božji ljudje pozvani, naj se tega spomnijo tako, da na robovih svojega polja dovolijo 'paberkovanje' revnim in tujcem (3 Mz 23,22). Za razliko od konkurenčnega kapitalističnega pristopa, ki prevladuje v sodobni ekonomiji, je v središču nauka stvarjenja trditev, da je Bog milostno podaril obilen svet: stvarstvo je več kot dovolj. Stvarstvo ni dano za izkoriščanje za dobiček, temveč za hvaležno sprejemanje in ustrezno upravljanje.

¹² Simon Oliver, *Creation: A Guide for the Perplexed* (London: Bloomsbury, 2017), 52

3. Kristus

Preučevanje Kristusa – *kristologija*, je eno najosnovnejših področij študija znotraj teologije. Če se vrnemo k prejšnji definiciji, je teologija o preučevanju Boga, razodetega v Kristusu, zato vemo, kdo je Bog, če pogledamo Jezusa. Poleg tega je v središču krščanske vere to, da je Jezus spremenil položaj za človeštvo. Zato se kristologija ne prepleta le s teologijo, temveč tudi s soteriologijo – našim razumevanjem odrešenja, zato bo pogovor o enem naravno vključeval drugega. Vendar pa bo glavni poudarek tega dela na Jezusu. Večina pristopov k tej temi, in tisti, ki ga bomo tukaj sprejeli, se osredotoča na 'osebo' in 'delo' Kristusa, torej kdo je in kaj počne. Glede osebe Jezusa bomo najprej upoštevali različne nazive zanj, preden se osredotočimo na dva ključna odlomka v Novi zavezi. Razdelek 'delo' bo obravnaval pomen Jezusove smrti in vstajenja.

3.1 Predhodna opažanja

Eden od izzivov evangelijskega krščanstva je, da lahko zelo enostavno preskoči ali spregleda pomen določenih vidikov Jezusovega življenja; in to zaradi naglice, da pride do smrti in vstajenja Jezusa. In tudi takrat je pogosto glavni fokus le križ (a o tem več kasneje). Zgodnje veroizpovedi in različne izjave vere potrjujejo določena prepričanja o Jezusu.

Na primer, apostolska veroizpoved:

Verujem v Boga Očeta vsemogočnega, stvarnika nebes in zemlje.

In v Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega, Gospoda našega;

ki je bil spočet od Svetega Duha, rojen iz Marije Device;

trpel pod Poncijem Pilatom, križan bil, umrl in bil v grob položen;

šel pred pekel, tretji dan od mrtvih vstal;

šel v nebesa; sedi na desnici Boga Očeta vsemogočnega;

od ondod bo prišel sodit žive in mrtve.

Verujem v Svetega Duha;

sveto katoliško Cerkev, občestvo svetnikov;

odpuščanje grehov;

vstajenje mesa in večno življenje. Amen.

Enako velja za Nicejsko veroizpoved:

Verujem v enega Boga, Očeta vsemogočnega, stvarnika vseh vidnih in nevidnih stvari.
In v enega Gospoda Jezusa Kristusa, sina božjega,
edinega iz Očeta rojenega, *pomeni: enega bistva z Očetom*, ki je Bog od Boga, luč od luči,
pravi Bog od pravega Boga, *rojen, ne ustvarjen, enega bistva z Očetom*;
po katerem je vse nastalo, kar je v Nebesih in na zemlji;
ki je zaradi nas ljudi in zaradi našega zveličanja prišel iz Nebes in se utelesil,
postal človek, trpel in tretji dan od mrtvih vstal,
odšel v Nebesa, od koder bo prišel soditi žive in mrtve;
In v Svetega Duha.

Nazadnje (čeprav bi lahko pogledali še druge), izjava vere AoG vsebuje naslednje:

Verjamemo v deviško rojstvo, brezgrešno življenje, čudežno službo,
nadomestno odkupno smrt, telesno vstajenje, zmagoslaven vnebohod in trajno
posredništvo Gospoda Jezusa Kristusa ter v njegovo osebno, vidno, telesno
vrnitev v moči in slavi kot blagoslovljeno upanje vseh vernikov.

Tukaj je mogoče izpostaviti več točk. Prvič, vsaka veroizpoved potrjuje deviško rojstvo, čeprav so podrobnosti vsebovane le v dveh evangelijih: Mateju in Luku. Nekateri menijo, da je bilo deviško rojstvo nujno, saj je 'zaščitilo' Jezusa pred izvirnim grehom, vendar Sveto pismo tega ne podpira neposredno, čeprav je to priljubljeno mnenje. Na nek način ostaja pomen deviškega rojstva skrivnost, in mislim, da je glavna točka, da je bil Jezusovo rojstvo nadnaravno dejanje in da je kot rezultat tega nekaj, česar noben drug človek ni mogel doseči (prim. Luka 1,35). Kot pravi Michael Bird:

Deviško spočetje pomeni, da Jezus ni bil zgolj sveti mož, ki ga je Bog počastil z božanskim statusom. To pomeni, da Jezus ni bil kozmični duh, preoblečen v človeka, ki bi delil filozofsko preudarene nasvete za samopomoč, da smo zvesti sebi. Deviško spočetje pomeni, da Božje osvoboditev prihaja skozi ljudstvo, zgodbo in zaveze z Izraelom. Zgodba o dojenčku je neločljivo del Božjega poslanstva, da Adamove otroke pripelje v odnos s samim seboj preko ljudstva Izrael. Ta načrt je dejansko izveden preko enega zelo posebnega Izraelovega sina, posebnega Davidovega Sina, pravega Sina Izraelovega Boga.¹³

Apostolska in Nicejska veroizpoved obe skočita neposredno od deviškega rojstva do trpljenja, smrti in vstajenja. To je osrednje za krščansko vero, a če želimo razumeti Kristusovo življenje, moramo ceniti polnost njegovega poslanstva. Obstajajo tudi drugi nekanonični evangeliji, ki beležijo ustvarjalne ideje o Jezusovem otroštvu, čeprav v Luku dobimo le kratek vpogled, kjer je Jezus v templju, na koncu pa izvemo, da je še naprej rasel v modrosti, ugledu in naklonjenosti pri Bogu in ljudeh (Luka 2,52). Od tam pridemo do Jezusovega krsta, kjer je maziljen in poslan, preden nastopi javno službo. Sveto pismo potrjuje, da je Jezus živel brezgrešno življenje:

Hebrejcem 7,26	Takšen véliki duhovnik je bil za nas tudi primeren: svet, nedolžen, brez zla; tak, ki je ločen od grešnikov in je postal višji od nebes,
----------------	--

¹³ Michael Bird, *Evangelical Theology*, 2. izdaja (Grand Rapids: Zondervan Academic, 2020), Perlego izdaja, poglavje 4.3, "The Life of Jesus."."

1 Peter 2,22

on, *ki ni storil greha in ni bilo zvijače v njegovih ustih.*

2 Korinčanom 5,21

Njega, ki ni poznal greha, je zavaljo nas storil za greh, da bi mi postali Božja pravičnost v njem.

Prav njegovo brezgrešno življenje mu je omogočilo, da je 'Božje jagnje, ki odjemlje greh sveta.' (Janez 1,29). To odpira trajno teološko razpravo o tem, ali je bil Jezus sposoben grešiti ali pa ne. Moje osebno mnenje je, da če Jezus ne bi mogel grešiti, potem ne bi mogel razumeti naših šibkosti, čeprav nekateri drugi imajo drugačen pogled.

Izjava vere AoG prav tako poudarja Jezusovo čudežno službo. Jezus je izvajal znamenja in čudeže, ki so pokazali, da se bliža nova doba. Res je, Jezus je delal čudeže, povezane z Mesijo – ozdravljaj slepe, hrome, gluhe in neme. Poleg tega se je Božje kraljestvo vnašalo skozi Jezusovo službo, in čeprav bo v prihodnosti doseglo polnost, se je delo že začelo. Ko boste brali evangelije, boste opazili, da Božje kraljestvo deluje drugače. Medtem ko so bili drugi narodi osvojeni z nasiljem, Jezus uči, da je kraljestvo kot gorčično seme – majhno je in raste tako, da ga morda ne zaznavamo vedno. Poleg tega Jezus prinaša odrešenje na drugačen način. V Razodetju beremo, da Janez sliši leva, a pogleda in vidi jagnje. Jezus zmaga s trpljenjem in žrtvovanjem.

Ko beremo evangelije, se moramo spomniti, da so bili napisani z določenim teološkim namenom. Marko je hitro tekoča pripoved, ki ponuja kratke vpoglede v Jezusovo življenje, podobno kot druge biografije tistega časa. Matej ima jasno strukturo, kjer so pripovedi o Jezusovem služenju prepletene z različnimi odseki učenja, sporoča pa, kaj pomeni biti učenec. Za Luko postane pomembna tema potovanje, v Janezu pa dobimo povsem drugačen pogled na Jezusovo življenje. Skupaj nas učijo o Jezusovem življenju, a to počnejo tako, da poudarjajo različne vidike njegovega poslanstva. Seveda, kljub razlikam, vsak vsebuje pripoved o smrti in vstajenju Jezusa, pripoved o trpljenju. Vsak evangelij ni tam zgolj zato, da bi povedal lepe zgodbe o Jezusovem življenju. Sporočajo nam nekaj pomembnega o tem, kako je Jezus živel, da lahko razumemo, kaj pomeni živeti kot Kristusovi sledilci danes. Učijo nas, kako biti učenec in kako lahko sodelujemo v Božjem kraljestvu, ko širimo Božje poslanstvo v naš današnji svet.

3.2 Nazivi

3.2.1 'Zadnji Adam'

Čeprav je povezava med Adamom in Kristusom morda očitna tudi drugje, je najbolj izrazito pojasnjena v Rimljanom 5,12-21:

Kakor je torej po enem človeku prišel na svet greh in po grehu smrt in je tako smrt prišla na vse ljudi, ker so vsi grešili ...; greh je bil namreč na svetu, preden je nastopila postava. In čeprav se greh ne prišteva, če ni postave, je vendar od

Adama do Mojzesa smrt kraljevala tudi nad tistimi, ki se niso pregrešili podobno kakor Adam. On pa je podoba njega, ki je imel priti ...

Kajti če je smrt zaradi enega prestopka zakraljevala po enem, bodo tisti, ki prejemajo obilje milosti in daru pravičnosti, toliko bolj kraljevali v življenju po enem, Jezusu Kristusu. Kakor se je torej po prestopku enega človeka zgrnila obsodba na vse ljudi, tako tudi zaradi pravičnega dejanja enega prihaja na vse ljudi opravičenje, ki daje življenje. Kakor so namreč zaradi neposlušnosti enega človeka mnogi postali grešniki, tako bodo tudi zaradi poslušnosti enega mnogi postali pravični. Postava pa je nastopila zato, da bi se prestopki pomnožili. Toda kjer se je pomnožil greh, se je še veliko bolj pomnožila milost, da bi prav tako, kakor je greh kraljeval s smrtjo, po našem Gospodu Jezusu Kristusu milost kraljevala s pravičnostjo za večno življenje.

Vzporednice med Adamom in Kristusom v tem odlomku so precej očitne. Greh in smrt sta vladala po Adamu, a milost in pravičnost vladata po Kristusu. Adam je bil neposlušen, Kristus je bil poslušen. Mnogi preko Adama umrejo, mnogi so v Kristusu postali pravični. Opazimo tukaj, kako je Pavlova kristologija povezana z njegovo soteriologijo. Opazite tudi, da Pavel tukaj govori o grehu (in smrti) kot o moči, kar je pomembna ideja v Pismu Rimljanom. Za Pavla odrešenje ni le odpuščanje posameznih *grehov*, temveč svoboda od vesoljnih moči greha in smrti.

Vzporednica med Adamom in Kristusom je izrecno omenjena tudi v Prvem pismu Korinčanom 15,21-22 in 45-49. Tukaj, tako kot v Rimljanom 5,12-22, Pavel piše, da po Adamu vsi umrejo, a v Kristusu bodo oživiljeni, a vrstica 45 posebej poudarja, da je Jezus *zadnji* Adam. Eden je telesni, drugi duhovni, eden zemeljski, drugi nebeški. Pomen tega odlomka na kratko povzameta Porter in Dyer: 'Tako kot je Adamov prestopki povzročil motnjo Božjega prvotnega stvarstva, tako zdaj Kristusovo vstajenje prinaša prenovo tega stvarstva.' ¹⁴

Ne želim podrobno razlagati, kako se te vrstice povezujejo s Pavlovo soteriologijo; dovolj je reči, da je prelahko spregledati ključne teme in ideje, ki se pojavljajo v teh odlomkih, ker smo nagnjeni k razumevanju odrešenja na le en način. Da, obstaja problem in Bog v Kristusu je prinesel rešitev, a problem je veliko večji, kot je bilo omenjeno zgoraj, kot posamezni prestopki. Prav tako rešitev vključuje veliko več kot le odhod v nebesa. Poleg tega prisvajanje tega odrešenja vključuje več kot le sprejetje odločitve. Bog skozi Kristusa ustvarja vse novo, kar bo doseglo vrhunec ob koncu časov, in verniki so zdaj poklicani, da sodelujejo v tem novem življenju in novem stvarstvu.

3.2.2 'Kristus'/'Mesija'

Vera v osebo, ki bi rešila Izrael, je bila v času Nove zaveze razširjena in izhaja iz starozaveznega koncepta maziljenja, torej da je Mesija tisti, ki je *maziljeni*.¹⁵ Grška beseda 'Kristus' (*χριστός*) se uporablja v spisih Nove zaveze. Tako kot 'Božji Sin' je naziv 'Mesija' povezan s kraljevimi/Davidovskimi podobami, tj. kralji so maziljeni, prav tako pa so maziljeni tudi duhovniki in preroki, ki vsi predstavljajo temelj za uporabo naziva v Novi zavezi. Vsak od avtorjev evangelija črpa iz teme kraljevanja.

V nasprotju z minimalnimi omembami 'Adama' pa je 'Kristus' najbolj izrazit naziv, ki ga Pavel uporablja 380-krat (212-krat: Kristus, 28-krat: Jezus Kristus, 79-krat: Kristus Jezus, 59-krat: Gospod Jezus Kristus, 2-krat: Gospod Kristus).¹⁶ Pogostost uporabe mnoge učenjake vodi do zaključka, kar je postalo obsežna tema razprave, da Pavel izraz uporablja zgolj kot ime, ne kot naziv. V bistvu prevladuje mnenje, da je bila uporaba izraza Mesija pomembna v zgodnjih fazah Cerkve kot nacionalistični lik, a ko se je krščanstvo razširilo v pogansko grško-rimsko okolje, je izraz izgubil svojo 'naslovno moč'.¹⁷ To postane še bolj očitno v kasnejših pismih, kjer se 'Kristus' vedno uporablja skupaj z Jezusom. Kljub temu pa, tako kot pri evangelijih, Pavel uporablja naziv, da poudari, da je Jezus izpolnitev judovskih mesijanskih pričakovanj.

Vendar pa je za pisce Nove zaveze pomembno dejstvo, da čeprav je Jezus Mesija, zmede pričakovanja. Namesto da bi bil vojaški vodja, Jezus trpi, in namesto da bi bil rešitelj Judov, s svojo smrtjo in vstajenjem prinaša odrešenje vsem.

¹⁴ Stanley Porter in Bryan Dyer, *Origins of New Testament Christology: An Introduction to the Traditions and Titles Applied to Jesus* (Grand Rapids: Baker Academic, 2023), 185.

¹⁵ Porter in Dyer, *Origins*, 136.

¹⁶ Moo, *Theology of Paul*, 363.

¹⁷ Joshua Jipp, *The Messianic Theology of the New Testament* (Grand Rapids: Eerdmans, 2020), Perlego izdaja, poglavje 5, "The Messianic Christology of the Apostle Paul."

3.2.3 'Gospod'

'Gospod' je povezan z jezikom Stare zaveze, zlasti kot prevod Tetragrammatona (YHWH). S tem, ko Jezusa imenujejo 'Gospod', pisci Nove zaveze kažejo na Jezusovo božanskost. Beseda je imela pomen tudi v grško-rimskem svetu, saj so jo uporabljali za vladarje, zlasti cesarja, in vodi do pogosto citirane izjave: Jezus je Gospod, cesar pa ni. Pavel posebej uporablja to besedo, da izrazi Jezusovo avtoriteto nad svetovnimi vladarji.

Ta naziv je eden najpomembnejših, ki jih uporablja Pavel, in se pojavlja v različnih oblikah (Gospod Jezus, Gospod Jezus Kristus itd.) 274-krat. Na prvi pogled se to morda ne zdi posebej pomembno, a sodobna raba bolj poudarja Jezusa kot *odrešenika* kot Jezusa kot Gospoda. Pravzaprav Pavlova raba, kot beseda nakazuje, kaže na avtoriteto. Pavlov evangelij ne govori o tem, da 'pridemo v nebesa', temveč o prehodu iz enega načina bivanja v drugega, kjer je Kristus Gospod in verniki živijo pod to avtoriteto. Verniki ne živijo več po telesu, temveč po Duhu, in po Duhu živijo v poslušnosti Jezusu:

Priznati nekoga kot svojega "gospoda" je izražalo odnos podrejenosti in občutek pripadnosti ali predanosti tistemu, ki je bil tako imenovan. In če je bila spoved uporabljena pri krstu (kot se zdi verjetno v Rim 10,9), bi to pomenilo tudi prenos zvestobe in spremembo priznanja lastništva. Izpoved Jezusa kot Gospoda je torej nakazovala na življenje, ki je zdaj predano služenju njemu.¹⁸

3.2.4 Odrešenik

Glede na njegovo uporabo v sodobnih cerkvenih okoljih lahko domnevamo, da je 'Odrešenik' pomemben naziv, vendar se v Novi zavezi uporablja razmeroma redko. To ne pomeni, da ni pomembno, vendar se zdi, da imajo prednost drugi izrazi. Kljub temu pa je ob uporabi jasno izražena izjava o Jezusovem namenu. V pripovedih o rojstvu je Jezus razglašen za odrešenika, na več mestih v evangelijih pa je Jezus identificiran kot tisti, ki lahko reši ljudi. Podobno Pavel uporablja rešitelja precej redko – le dvanaajstkrat. Naziv je treba razumeti v povezavi z Gospodom (in Mesijo), da se jasno dokaže, kdo je Jezus. Je hkrati Gospod in Odrešenik; on je tisti, ki prinaša mir in je vreden predanosti. Kristjani pogosto vabijo ljudi, naj sprejmejo Jezusa kot svojega odrešenika, a to povabilo naj vključuje tudi povabilo, da Jezusa naredijo za svojega Gospoda.

¹⁸ James Dunn, *The Theology of Paul the Apostle* (Grand Rapids: Eerdmans, 2006), 247.

3.2.5 'Božji Sin'

Naziv 'Božji Sin' se uporablja skozi celotno Novo zavezo in črpa iz judovskega in grško-rimskega konteksta. Markov evangelij razvije zanimivo pripovedno linijo, kjer se evangelij začne z 'Začetek evangelija Jezusa Kristusa, Božjega Sina' in skozi celoten evangelij ga kot takega priznava le Bog ob krstu in demoni. Edini drug človek, ki to stori, je rimski stotnik ob križanju (Marko 15,39), kar potrjuje izjavo na začetku. Seveda bi bralce presenetilo, da je prav Rimljan, in to še vojak, tisti, ki prepozna, kdo Jezus v resnici je. To je Rimljan, ki prepozna, da je Jezus, ne cesar, Božji Sin. Naslov se prav tako opira na kraljevske/mesijanske podobe iz Stare zaveze in širše judovske kulture. Na primer v Psalmu 2,7 je kralj razglašen za Božjega sina in v Novi zavezi je Jezus predstavljen kot pravi kralj Izraela.

V Pavlovih pismih je to le redko uporabljen naziv, čeprav teološko nič manj pomemben. Uporablja se v Rimljanom 1,3-4, kjer Pavel pravi, da je bil Jezus 'po obujenju od mrtvih postavljen za Božjega Sina v moči.' To ne pomeni posinovljenja, temveč poudarja, da je bilo vstajenje pomemben trenutek, saj je uvedlo novo dobo.²⁰ Izraz prav tako izpostavlja odnos med Očetom in Sinom, vključno z idejo pred-obstoja.

3.2.6 Sin človekov

Protiutež Sinu Božjemu je naziv 'Sin človekov'. To je naziv, ki ga Jezus uporablja zase, zato se najpogosteje pojavlja v evangelijih. Jezusova uporaba izraza 'je skladna s Staro zavezo in judovskim ozadjem tega naziva, saj je nekdo, ki je v svoji človečnosti tudi postavljen ob bok samemu Bogu.'²¹ Nekateri menijo, da se uporablja le kot splošen izraz za označevanje človeka, vendar to ne sovпада z Jezusovo uporabo. Na primer, Jezus pravi, da ima Sin človekov avtoriteto odpuščati grehe (Marko 2,10) in da je Sin človekov Gospod sobote (2,27-28) in iz tega je razvidno, da je Jezus več kot običajen človek. Natančneje, na sojenju Jezusa vprašajo o njegovi identiteti, na kar odgovori, »*In videli boste Sina človekovega sedeti na desnici Moči in priti z oblaki neba.*« (Marko 14,62) To je povezano z Danielovo knjigo, ki opisuje Sina človekovega, ki prihaja na oblakih (Dan 7,13). Jezus je tako predstavljen kot človek in Bog ter tisti, ki bo v slavi (prim. Marko 8,38).

¹⁹ Prim. 2 Samuel 7,14, Psalm 89,26, Psalm 110,1.

²⁰ Dunn, *Theology of Paul*, 243.

Izraz se pogosto uporablja tudi v Ezekielu. Medtem ko ga nekateri nazivi jemljejo zgolj kot opis človeka, je bil Ezekiel prerok, ki je imel posredniško vlogo; to pa je nekaj, kar uteleša Jezus v celoti. Tako kot Ezekiel se Jezus identificira s svojim ljudstvom – to je moč učlovečenja.

Sin človekov ni zgolj izraz, ki ga Jezus uporabi zase, temveč nosi pomen glede statusa, ki ga ima Jezus kot enak Očetu, in govori o njegovi vlogi kot Mesija. Naziv je povezan z apokaliptičnimi besedili, ki govorijo o nekom, ki bo prišel v moči, da prinese pravico in odrešenje.

3.3 Pred-obstoj

Pred-obstoj je, tako kot pri drugih izjavah o Jezusu, tema, ki jo je Pavel sistematično predelal (spomnimo se, da Pavel piše pisma, da bi naslovil specifične teme), in kot taka je implicirana v širši teološki diskurz. Tukaj se lahko vrnemo h ključni vrstici v Prvem pismu Korinčanom 8,6, kjer sta dva pomembna kristološka razvoja. Prvič, Pavel 'namerno ponovi *šama*²² – »Poslušaj, Izrael: Gospod je naš Bog, Gospod je edini! Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem, z vso dušo in z vso močjo!« Tukaj je Pavel razdelil 'edini' med Boga Očeta in Jezusa ter s tem ponudil radikalen premik v svojem monoteizmu. To odpira še eno bogato področje razprave o zgodnji krščanski predanosti Jezusu, h kateremu se bomo kmalu vrnili.

Ta vrstica ni edini primer, kjer Pavel potrjuje Kristusov pred-obstoj. Pavel prepozna Jezusa kot skalo, iz katere so Izraelci pili v puščavi (1 Kor 10,4). Obstajajo tudi drugi odlomki, ki dajejo bolj neopazne namige, a druga dva glavna teksta, kjer je pred-obstoj potrjen, sta Filipljanom 2,5-11 in Kološanom 1,15-20. Oba odlomka štejeta za zgodnje krščanske himne ali pesmi, ki jih Pavel prevzame za svoje namene. Ni potrebe, da bi tukaj upoštevali dokaze, a ko preučujete Pavla, lahko tehtate argumente in si sami ustvarite zaključke. Ne glede na izvor odlomkov je jasno, da jih Pavel vidi kot dovolj pomembne, da jih vključi v svoje pisanje. Če gre za pred-pavlovsko obdobje, potem ponujajo vpogled v bogoslužje (v najširšem pomenu besede) znotraj zgodnje Cerkve.

²⁰ Dunn, *Theology of Paul*, 243.

²¹ Porter in Dyer, *Origins*, 48.

²² Gordon Fee, *Pauline Christology*

3.3.1 Kristologija v Kološanom 1,15-20

Že smo se dotaknili uvodnih točk glede oblike in strukture. Drugo vprašanje, ki ga je potrebno obravnavati, je, ali pismo štejemo za resnično Pavlovo ali ne. Prav tako bi bilo koristno dobiti občutek, kam se odlomek umešča v glavno sporočilo pisma. Kar zadeva ozadje te 'himne', obstaja splošno razumevanje, da so ključni vplivi Prve Mojzesove knjige 1, Pregovorov 8,22-3 in nekaj Filovih del. Pravzaprav Dunn meni, da Pavel enači Kristusa z modrostjo, vendar trdi, da to ne pomeni nujno, da je Kristus sam obstajal že prej, temveč da 'razkriva *značaj moči, ki stoji za svetom*'.²³ Nadaljuje z navedbo, da 'jezik lahko tukaj uporabimo za označevanje kontinuitete med Božjo ustvarjalno močjo in Kristusom, ne da bi namigovali, da je bil Kristus sam aktiven pri stvarjenju'.²⁴ Vendar pa nisem prepričan, da je to tisto, kar Pavel namerava s tem odlomkom doseči. Jasno je, da Pavel govori o osebi Kristusa, čeprav črpa iz širše Modrostne literature.

Odlomek se začne z izjemnimi izjavami, da je Jezus 'podoba nevidnega Boga' in 'prvorojenec vsega stvarstva.' Kot podoba Boga, nas McKnight upravičeno opozarja, da ga naj ne vidimo kot 'Adamovo različico 2.0',²⁵ kot da je Jezus zgolj izboljšana različica tistega, ki je bil prej.

Namesto tega Pavel izraža, da je Jezus prava predstavitev tega, kdo je Bog; Bog je popolnoma prikazan v in skozi Jezusa. 'Prvorojenec' se lahko zlahka napačno razume kot trditev, da Jezus ni povsem Bog (kar je bila tema kasnejših krščanskih polemik), vendar Pavel tukaj ne obravnava takšnih vprašanj. Nadaljuje s potrditvijo delovanja in nadvlade Kristusa v stvarstvu, zato ne govori o kronologiji, temveč o statusu. Čeprav se lahko uporabi za izjavo o vrstnem redu rojstva, ga Pavel uporablja v metaforičnem pomenu, podobno kot je Izrael opisan kot Božji prvorojenec (22 Mz 4,22) ali David (Ps 89,27). Kot prvorojenec ima Jezus vso oblast nad stvarstvom.

Ta nadvlada je potrjena v naslednji vrstici, kjer Pavel pravi, da so bile vse stvari ustvarjene ἐν αὐτῷ, kar bi lahko zapisali kot 'po' (NKJV, ESV), 'v' (NRSV, NIV, ASV), ali 'skozi' (NLT, GNT). Vprašanje je, ali je Kristus orodje ali sfera stvarjenja. Kot orodje bi bilo lažje razumeti – vse stvari *je ustvaril on* – in kaj bi pomenilo, da so vse stvari ustvarjene v Jezusu?²⁶

²³ James Dunn, *Christology*, (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 190, (ležeče izvorno).

²⁴ Dunn, *Christology*, 190.

²⁵ Scot McKnight, *Colossians*, NICNT (Grand Rapids: Eerdmans, 2018), 147.

²⁶ McKnight, *Colossians*, 158.

Foster komentira, da 'tu Sina opisujejo ne zgolj kot orodje, s katerim je Bog povzročil stvarjenje vesolja, temveč kot domeno in središče moči, v katerem je mogoče ustvariti veselje'²⁷, Sumney pa nadalje poudarja, da stvarstvo 'obstaja 'v njem' (tj. stvarstvo prebiva v kozmičnem telesu Kristusa).'²⁸ Čeprav gre za pomembno slovnično-besedilno vprašanje, morda ni treba preveč pritiskati na zadevo. Pavel nadaljuje z uporabo predlogov 'skozi' in 'za' ter vsi trije skupaj poudarjajo gospostvo Jezusa kot osebek in cilj stvarjenja.

Kot pastoralno pismo bi bilo to velika spodbuda za vernike v Kolosih, prav tako kot bi moralo biti za vernike danes. Pavel izraža (ali uporablja besede drugih za izražanje), da je Jezus Gospod, ne glede na to, kaj drugi govorijo in kaj okoliščine nakazujejo. Jezus je kot pred-obstoječi in popolna predstavitev Očeta, postal človek, umrl in vstal ter zdaj ustvarja vse novo. Kolikor ima apologetika svoje mesto, se moramo spomniti, da naša 'naloga' ni prepričevati, temveč pomagati drugim do razkritja že obstoječe resnice. Ponuditi razumno razlago za stvari, v katere verjamemo, je lahko koristno in včasih nujno, a vera presega razum. Pavlove izjave izhajajo iz prepričanja, ki pa je prišlo tudi iz spoznanja.

'Himna' tako ima več vzporednih idej: Jezus je prvorojenec stvarjenja in prvorojenec od mrtvih. Ustvaril je vse stvari in spravil po sebi vse stvari. Je nad stvarjenjem in nad Cerkvijo. Poleg tega lahko vidimo prevladujočo idejo: Ustvaril je vse *stvari*, vse drži skupaj *in vse stvari* spravi s sabo. Opazite tudi, da Pavel piše glede zadnjega, da Bog deluje skozi Kristusa, da vse spravi – Oče in Sin, ki skupaj po Duhu prinašata prenavo in obnavo vsega. To nas oddaljuje od poudarka na odrešenju posameznika k širšemu pogledu, ki vključuje Božji načrt za celotno veselje.

²⁵ Scot McKnight, *The Letter to the Colossians*, NICNT (Grand Rapids: Eerdmans, 2018), 147.

²⁶ McKnight, *The Letter to the Colossians*, 158.

²⁷ Paul Foster, *Colossians*, BNTC (London/New York: Bloomsbury T & T Clark, 2016), 197.

²⁸ Jerry L. Sumney, *Colossians: A Commentary*, NTL (Louisville, KY: Westminster John Knox Press, 2008), 66.

3.3.2 Kristologija v Filipljanom 2,5-11

Ta odlomek je bil že omenjen v povezavi s Pavlovo kristologijo, vendar želim tukaj ponuditi globljo analizo ključnih tem in idej. Tako kot Kološanom 1,15-20 velja tudi to besedilo za predpavlovsko, in podobno kot Kološanom, če je temu tako, je tudi to delo, ki stoji samo zase. Michael Gorman to dejansko šteje za Pavlovo 'glavno zgodbo'.²⁹ Glede ozadja in možnih namigov na Adama so drugi možni vplivi četrta služabniška himna iz Izaija 40-55 in kult cesarja. Svoje dvome glede predslike Adama sem že izrazil, a kot Gorman omenja, je možno, da vsi ti vplivi igrajo svojo vlogo.³⁰ Glede na status rimske kolonije je zelo verjetno, da Pavel poudarja Jezusa kot edinega pravega Gospoda, namesto cesarja.

Preden se lotimo kristoloških vprašanj, moramo poudariti, da pred himno stoji ta spodbuda, τοῦτο φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (mislite v sebi to, kar je prav tako v Kristusu Jezusu). To sem pustil namerno neprevedeno, ker poteka razprava o najboljšem načinu razumevanja te vrstice. V bistvu gre za to, ali Pavel daje izjavo o *posnemanju* ali *lokaciji* – ali naj verniki posnemajo Kristusa, ali pa obstaja nekaj, kar imajo verniki, ker so v *Kristusu* in morajo zdaj ravnati temu primerno? Razlike so prikazane v dveh spodnjih možnostih:

Možnost 1: »Naj bo v tebi isti um, kot je bil v Kristusu Jezusu.«

Možnost 2: »Imejte med sabo enak odnos, ki je tudi v Kristusu Jezusu.«

Prvi pogled – posnemanje, se imenuje 'etično' branje, vendar je ugovor, ki mu nasprotuje, ta, da je nemogoče, da bi verniki resnično posnemali Kristusa, pred-obstoječega in božanskega, ki je zdaj povzdignjen. Kako lahko nekdo pričakuje, da bo razmišljal enako kot Kristus? Podobno, kako lahko posnemajo njegovo poveličanost? Namesto tega drugo stališče, znano kot 'kerigmatično' branje, trdi, da naj verniki razmišljajo na način, ki ustreza tistim, ki so v Kristusu. Lynn Cohick povzema kerigmatično branje takole:

²⁹ Michael Gorman, *Inhabiting the Cruciform God: Kenosis, Justification, and Theosis in Paul's Narrative Soteriology* (Grand Rapids: Eerdmans, 2009), 10.

³⁰ Michael Gorman, *Apostle of the Crucified Lord: A Theological Introduction to Paul and His Letters* (Grand Rapids: Eerdmans, 2017), 505.

»Himna je tako uokvirjena s prošnjami, naj se obnašamo primerno za vernika v Kristusa; verniki ne razmišljajo kot Kristus, ampak kot tisti, ki so "v Kristusu." Skupnost, ki je v Kristusu, bo skušala delovati kot Kristus in si bo želela preučevati Kristusova dejanja s polnim zaupanjem, da bo njihova udeležba v njegovi smrti in trpljenju pomenila tudi njihovo sodelovanje v njegovem večnem življenju.«³¹

Razmišljati kot tisti v Kristusu bi še vedno pomenilo posnemanje Kristusa, zato se mi zdi, da med tema dvema možnostma ni velike razlike. Čeprav je bilo izlito že veliko črnila zaradi te vrstice, poudarek ostaja enak: verniki naj živijo drugače kot v prejšnjem življenju, zato Cohick nadaljuje:

»Evangelijsko sporočilo, da Kristus odrešuje grešno človeštvo za življenje svetosti in služenja, pomeni, da verniki sprejemajo tako človečnost/božanskost Jezusa Kristusa, poveljano v himni, kot tudi zahteve učenčevstva, ki so naložene tistim, ki so v Kristusu.«³²

Čeprav je kerigmatično branje kritizirano kot tautologija – imej, kar imaš³³ – mislim, da je bistvo bolj v tem, da morajo verniki ugotoviti, kaj že imajo v Kristusu. Tako ne gre zgolj za posnemanje v smislu, da poskušamo posnemati, kar vidimo pri nekom, ampak ugotavljamo, kaj je v njem. Na koncu, čeprav zagovarjam kerigmatično branje, bi vztrajal, da obstaja etični poudarek.³⁴ To branje poudarja tudi skupnostni vidik – verniki naj med seboj dajejo zgled vedenje, ki je primerno za tiste v Kristusu. To je točka, ki se pojavi kasneje v pismu, ko Pavel uči Evodijo in Sintiho, da 'naj isto mislita v Gospodu' (Fip 4,2).

Ko se obrnemo k sami himni, so štiri ključne besede o katerih učenjaki razpravljajo: μορφη, ἀρπαγμὸν, ἐκένωσεν, ὁμοιώματι. Tukaj ne bo mogoče razrešiti vseh težav, zato bomo izpostavili glavne točke glede vsake:

μορφη – To je nenavadna beseda, ki se drugje pri Pavlu ne pojavi v Novi zavezi

³¹ Lynn Cohick, *Philippians* (Grand Rapids: Zondervan Academic, 2013), 97.

³² Cohick, *Philippians*, 97

³³ Gorman, *Apostle of the Crucified Lord*, 503.

³⁴ Tukaj sledim prevodu Bockmuehla: 'Imejte med seboj enak odnos, kot *ga imate* v Kristusu Jezusu.' Markus N. A. Bockmuehl, *A Commentary on the Epistle to the Philippians*, BNTC (London: A. & C. Black, 1997), 122.

(razen daljšega zaključka Marka). Guthrie komentira: 'Ta fraza nam nekaj pove o stanju in okoliščinah Kristusa Jezusa pred učlovečenjem. Vprašanje je, kaj?'³⁵ Beseda ima različne pomene v drugi literaturi, zato je kontekst tisti, ki lahko pomaga ustvariti pomen. Tukaj deluje vzporedno s slavo v naslednji vrstici. Jezus je bil v svojem pred-obstoječem stanju v svoji naravi Bog (torej³⁶), a je prevzel naravo sužnja. Čeprav se nanaša se na Jezusov pred-obstoj, se beseda nanaša tudi na zunanji izgled, in v tem kontekstu je poudarek na 'Kristusovem položaju ali statusu, kot se kaže v njegovem izgledu.'³⁷ Dunn, ki je eden najmočnejših zagovornikov povezave z Adamom, trdi, da je ta beseda sinonim za 'podobo'³⁸ in ni izjava o Kristusovem pred-obstoju. To stališče ne pojasnjuje v celoti celotnega prikaza Kristusa v himni.

ἀρπαγμὸν – Ta beseda se drugje v Novi zavezi ne uporablja in lahko ima različen pomen:

1. dejanje ropa,
2. zgrabiti predmet, bodisi kot (a) nekaj, česar nimamo, ali (b) nekaj, kar posedujemo.
3. odnos, ki ga imamo do tistega, kar imamo v lasti in še naprej ohranjamo v lasti.³⁹

Ti pomeni nato vodijo do različnih interpretacij:

- Kristus ni delil enakosti z Bogom in se je ni oprijemal, in jo je prejel kot posledico svoje pokorščine smrti na križu.⁴⁰ To bi bilo v nasprotju z idejo, da je Adam oprijemal enakosti.⁴¹
- Enakosti ni dosegel tako, da bi se je oprijel, z razumevanjem 'da je bil vedno enak Bogu.'⁴²
- Ni se oklepal svojega statusa, a ga je bil pripravljen opustiti.⁴³ To je občutek, ki se pogosto izraža v cerkvenih okoljih, kjer je Kristus predstavljen kot tisti, ki se je odpovedal svojim pravicam in privilegijem za naše odrešenje.
- Svojega statusa ni izkoristil v svojo korist.⁴⁴

³⁵ George Guthrie, *Philippians*, ZECNT (Grand Rapids: Zondervan Academic, 2025), 162.

³⁶ Ta prevod izpodbija Hellerman, ki opozarja, da se beseda redko uporablja na ta način, in komentira, da gre za 'sekundarno implikacijo': Joseph Hellerman, *Philippians*, EGGNT (Nashville: B & H Academic, 2015), 110.

³⁷ Guthrie, *Philippians*, 163.

³⁸ Dunn, *Theology of Paul*, 284.

³⁹ Cohick, *Philippians* 116.

⁴⁰ Cohick, *Philippians*, 116.

⁴¹ Dunn, *Theology of Paul*, 285.

⁴² Cohick, *Philippians*, 116.

⁴³ Cohick, *Philippians*, 116.

⁴⁴ Cohick, *Philippians*, 116.

Zadnja možnost je v zadnjem času postala bolj priljubljena in verjetno najboljše zajame Pavlov pomen – enakopravnost z Bogom je bila nekaj, kar je Jezus imel in se je odločil, da je ne bo izkoristil v svojo korist; namesto da bi bila nekaj, česar ni imel, a je segel po njej. Naslednja Guthriejeva razlaga ponuja koristen povzetek izražene ideje:

Rimski kulturni kontekst Filipljanov – pravzaprav zgodovina sveta – je poln primerov vplivnih ljudi, ki so izkoriščali svoj položaj za ceno drugih. Apostol vodi Filipljane iz dušo-ubijajoče vneme takratne kulturne usmerjenosti, v kateri status pomeni moč in prednost pred drugimi (2,3– 4). Pavel jih raje poziva h Kristusovemu zgledu, ki je imel najvišji možni status – Bog sam – a se ni odločil, da bi izkoristil svojega položaja, da bi se izognil ranljivostim in trpljenju človeškega obstoja.⁴⁵

ἐκένωσεν –Ta beseda je postala pomembna v sistematični teologiji glede Jezusove človeškosti in božanskosti. Misel je ta, da se je Jezus *izpraznil* svoje božanskosti, namesto da bi jo skrival. Vendar moramo biti previdni, da v Pavlov pomen ne vsiljujemo kasnejših teoloških refleksij. Zato gre bolj za metaforično kot metafizično izjavo in ne zahteva dodatnega modifikatorja, da bi pojasnil, kaj je izpraznil.⁴⁶ Jezus je bil enak Bogu, vendar tega ni izkoristil v svojo korist, temveč je zavzel nižji položaj.

ὁμοιώματι –Ta beseda odpira vprašanja, kaj pomeni biti Jezus v človeški podobi. Napačno razumevanje lahko vodi do prepričanja, da se je Jezus le zdel človek, a ni bil. Pavel poudarja, da je Jezus 'delil našo človeško naravo, našo človeškost, a je bil tudi ločen od nje.'⁴⁷ Spet je najbolje, da ne gremo predaleč v kontekstu tega odlomka.

Zgodnji del te Kristusove himne je, kot je razvidno iz tega kratkega pregleda, prejel veliko pozornosti, a o zadnjem delu in Kristusovem poveličevanju je manj govora. Prvi del je predstavljen kot model samodarovalnega, samožrtvovalnega vedenja, ki naj bi ga verniki posnemali, in veliko se govori o tej ideji. Za Gormana je *križ* osrednjega pomena za Pavlovo razmišljanje, in večinoma sem naklonjen temu konceptu, še posebej Gormanovi izjavi, da 'križ ni le vir, temveč tudi oblika našega odrešenja.'⁴⁸

⁴⁵ Guthrie, *Philippians*, 165.

⁴⁶ Hellerman, *Philippians*, 114.

⁴⁷ Guthrie, *Philippians*, 167.

⁴⁸ Michael J. Gorman, *Participating in Christ: Explorations in Paul's Theology and Spirituality* (Grand Rapids: Baker Academic, 2019), izdaja Perlego, pogl. 1, "Participating in Christ". Drugi raziskovalci, vključno s Campbellom, poudarjajo vključujočo naravo odrešenja.

3.4 Zgodnje krščanske herezije oz. kriva učenja

Eno prvih področij teologije, kjer je potekala intenzivna razprava, je bila človeškost in božanskost Kristusa. To je povzročilo različna kriva učenja, preden je bilo v nicejski veroizpovedi potrjeno dogovorjeno stališče.

3.4.1 Arianizem

Arianizem je povezan z Arijem, ki se je rodil okoli leta 270 in umrl leta 336. Slogan arianizma je 'bil je, ko ga ni bilo', torej da je bilo obdobje, preden je Oče ustvaril Sina in Sin ni večni ali enake vrste božanskosti kot Oče. Vprašanje, ki ga je Arij poskušal nasloviti, je, kako je mogoče, da Bog postane človek, ne da bi se pri tem spremenil. Da bi to naslovil, je želel razlikovati med Očetom – edinim Bogom – in Sinom. Arij ni zanikal, da je "na začetku bila beseda" ali celo, da je "beseda bila Bog" (Janez 1,1), ampak je dejal, da je bila 'beseda' »ustvarjena pred vsemi časi« in da je zato manjvreden ali manjvredno božanstvo. Proti Ariju je Atanazij trdil, da je bil Sin generiran (in ne ustvarjen) ter rojen od Boga večnosti in da je to rojstvo bilo notranje, v Bogu. To pomeni, da je bil Sin *homousios* – 'iste snovi' – z Očetom, ne pa nekakšen manjši bog. Veliko kasneje se je razprava vrtela okoli tega, ali je bil Sin *homousios* ali *homoiousios* (iz podobne snovi oz. substance) kot Oče.

3.4.2 Docketizem

Docketizem trdi, da Jezus ni bil povsem človek, temveč se je preprosto pojavil (grško: *dokeo*). Obstajale so različne različice tega prepričanja: ali je bil Jezus morda zgolj prikazen? Ali pa je bil človek, ki ga je ob krstu (glej spodaj o adopciji) obsedel božanski Kristusov duh, ki je bil odgovoren za njegove čudeže in nauke ter ga je zapustil pred križanjem? Ali – kot je trdil Apolinarij – je bil kombinacija mesenega človeškega telesa in božanskega logosovega uma? Ta zadnja različica doketizma se imenuje tudi apolinarizem. Apolinarija je skrbelo, da Jezus ne bi bil popolnoma božanski, a pravoslavni odgovor njegovemu učenju poudari, da je imel Jezus človeški um: brez tega ne bi bil popolnoma človek.

3.4.3 Nestorijanizem

Nestorijanstvo je povezano z Nestorijem, ki se je rodil okoli leta 351 in umrl okoli leta 451. Ta herezija zanika, da bi bil Kristus ena sama oseba, temveč trdi, da sta v Jezusu sobivala človek in božanska oseba, a sta bila ločena. Nestorijanstvo gradi na trditvi, da je imel Kristus dve naravi, eno popolnoma človeško in eno popolnoma božansko (kar tako arijanstvo kot doketizem zanikata), vendar trdi, da sta ostali razdeljeni in nista ustvarili koherentne celote v Kristusu. Spor se je sprva osredotočal na vprašanje, ali je primerno imenovati Jezusovo mater Marijo Theotokos (nosilko Boga). Nestorij je dejal, da je ta naziv neprimeren. Težava je v tem, da če Marija ni 'nosila Boga v svoji maternici', je nosila le človeški del Jezusa. Ključno vprašanje je, da če človeštvo in božanskost nista združena v Kristusu, potem naša človeškost ni preoblikovana in odrešena. Proti Nestoriju je Ciril Aleksandrijski trdil, da sta človeškost in božanskost združena v Kristusu.

3.4.4 Adoptionizem

Adoptionizem je kasnejša veja tako doketizma kot nestorijanizma: ločuje Kristusovi dve naravi in trdi, da je bil Jezus resničen človek, ki ga je (običajno ob krstu) obsedel Duh Sina. Za razliko od teh herezij adopcionizem sprejema a) da je Božji Sin pred-obstoječ in sovečen z Bogom, in b) da je Jezus hkrati popolnoma človek in popolnoma božanski. Dober impulz, ki stoji v ozadju adopcionizma, je, da poskuša resno jemati ponižanje Božjega Sina (Flp 2,5-11) in sprejetje vernikov kot sonaslednikov s Kristusom (Rim 8; Gal 4). Adoptionizem tvega, da spregledamo, da je bistvo Jezusa iz Nazareta, da je ljubljeni Očetov Sin: v Kristusu Bog postane Oče človeštvu skozi določeno človeško življenje, in prav v tem posebnem človeškem življenju vidimo polnost Boga – to življenje v njegovi celovitosti, ne le v nekem delu, ki ga je Bog 'navdal'.

3.4.5 Hipostatična zveza

Ena stvar, ki povezuje vsa ta heretična stališča, je, da so razmeroma urejena in organizirana. Nasprotno pa je pravovernost velikokrat zapletena, skrivnostna in nelogična. Dva ključna dokumenta, v katerih je cerkev izrazila tisto, kar je štela za zvesto razumevanje, da je bil Jezus Kristus hkrati človek in božanski, sta nicejska veroizpoved (ali nicejsko-carigrajsko verovanje) in kalcedonska definicija. Osnovno stališče, potrjeno v teh dokumentih, je, da v Jezusu obstaja 'hipostatična zveza': V Jezusu Kristusu sta bili hkrati prisotni dve naravi – ena popolnoma človeška in ena

popolnoma božanska – hkrati v enem življenju. "Oseba Kristusa je 'ena oseba v dveh naravah' in ti dve naravi sta združeni na način, ki ne povzroči njune zamenjave ali spremembe druga v drugo, temveč na način, ki ju naredi nedeljivi in neločljivi." ⁴⁹

4. Odrešenje

Najprej in predvsem evangelij, ki so ga oznanjali zgodnji kristjani, je: »Tega Jezusa, ki ste ga vi križali, je Bog naredil za Gospoda in Mesija.« (Apostolska dela 2,36), in rezultat je, da se je skozi življenje, smrt in vstajenje Jezusa spremenila situacija za človeštvo.⁵⁰ Seveda je evangelijsko sporočilo veliko več, a pomemben del je sporočilo odrešenja. Čeprav imamo *morda izkušnjo* odrešenja, morda nismo nujno razvili razumevanja odrešenja, kar bodo naslednji odlomki obravnavali.

AoG, katere del sem, povzema vero o odrešenju v dveh izjavah:

'Verjamemo v odrešenje po veri v Kristusa, ki je po Svetem pismu umrl za naše grehe, bil pokopan in vstal od mrtvih tretji dan, in da imamo po Njegovi krvi odrešenje.'

'Ta izkušnja je znana tudi kot novo rojstvo in je takojšnje in popolno delovanje Svetega Duha ob začetni veri v Gospoda Jezusa Kristusa.'

Razpravljajte: Vam je ta jezik znan? Kakšne začetne misli ali ideje imate glede teh dveh izjav?

Ko gre za razumevanje odrešenja, je treba upoštevati dve glavni področji, ki sta obe poudarjeni v teh izjavah:

- Kaj je Kristus storil, da je odrešenje mogoče.
- Odziv in trajen vpliv na posameznika.

Čeprav je odrešenje v nekem smislu precej enostavno razumljivo, je to tudi zapletena tema zaradi teoloških konceptov, ki so se razvili skozi stoletja. O teh izjavah ne razpravljamo zgolj v luči tega, kar uči Sveto pismo, temveč v pogovoru z drugimi teološkimi glasovi, ki so prispevali k oblikovanju doktrinarnih stališč.

⁴⁹ Michael Ward, "Theopaschitism: Is Jesus Christ able or unable to suffer in his divine nature?" urednika Ben Quash in Michael Ward, *Heresies and How to Avoid Them* (London: SPCK, 2007), 67.

⁵⁰ McGrath, *Christian Theology*, 407.

Eden od načinov prepoznavanja kompleksnosti je razmišljanje o tem, kako Sveto pismo predstavlja odrešenje z različnimi jeziki in različnimi metaforami, od katerih vsaka ponuja bogato tapiserijo idej. Vzemimo za primer naslednje vrstice:

Rimljanom 6,23 – »Plačilo za greh je namreč smrt; Božji milostni dar pa je večno življenje v Kristusu Jezusu, našem Gospodu.«

Galačanom 1,3-4 – »Milost vam in mir od Boga, našega Očeta, in Gospoda Jezusa Kristusa, 4 ki je daroval sam sebe za naše grehe, da bi nas iztrgal iz sedanjega pokvarjenega sveta ...«

Janez 3,5-7 – »Če se kdo ne rodi iz vode in Duha, ne more priti v Božje kraljestvo. Kar je rojeno iz mesa, je meso, in kar je rojeno iz Duha, je duh. Ne čudi se, da sem ti rekel: Morate se roditi od zgoraj.«

Hebrejcem 10,19-22 – »Bratje, ker imamo zaupnost, da po Jezusovi krvi stopamo v svetišče, in sicer po novi in živi poti, ki nam jo je odprl skozi zagrinjalo, to je skozi svoje meso, in imamo tudi veličastnega duhovnika nad Božjo hišo, prihajajmo z resničnim srcem in v polni gotovosti vere, saj smo v srcih očiščeni slabe vesti in naše telo je umito s čisto vodo.«

To je le majhen izbor vrstic, ki bi jih lahko uporabili, in vsaka ponuja drugačen pogled na to, kaj je odrešenje – darilo, rešitev, novo rojstvo, očiščenje. Stvari postanejo bolj zapletene, ko začnemo razmišljati o tem, kako sta Jezusova smrt in vstajenje obravnavala greh. V Novi zavezi se uporablja veliko različnih podob, zato so se razvile različne 'teorije sprave'. Zato se odrešenje lahko izraža na različne načine, a vsak daje drugačen poudarek, in noben ni nujno boljši od drugega. Obstaja težnja, da dajemo prednost eni ideji pred drugo, ko bi morali poskušati ceniti celotno sliko, ki jo Sveto pismo predstavlja.

Ideja, da človeštvo potrebuje odrešenje, pomeni, da obstaja nekaj, *od* česar je treba biti rešen. Krščanska vera ima določen *svetovni nazor*, kar pomeni, da življenje oblikujejo štiri ključne ideje: stvarjenje, padec, odrešenje, eshatologija. To pomeni, da so odgovori na 'velika vprašanja' življenja zasnovani okoli vere v Boga, ki je ustvaril svet, ta je zapadel v greh, a se obnavlja skozi Kristusa in Bog bo nekega dne izpolnil svoje načrte in namene za svoje stvarstvo. Čeprav bomo odkrili, da ima tema odrešenja veliko vidikov, je temeljna ideja, da obstaja problem, za katerega Bog v Kristusu ponuja rešitev.

Da bi bil človek 'odrešen', mora torej prepoznati, da res potrebuje odrešenje. Poleg tega je treba jasno opredeliti, pred čim ljudje potrebujejo rešitev. Temeljna ideja v evangelijskih tradicijah je, da bi kristjani morali sporočilo odrešenja deliti s čim več ljudmi in jih povabiti, naj se odzovejo. V krščanstvu je prišlo do različnih nihanj, od bolj 'ognjenega in žveplenega' pridiganja do bolj sproščenega pristopa. Znotraj tega so obstajali različni pristopi k doseganju ljudi, kot so novodobne križarske vojne, prijateljska evangelizacija in bogoslužja, prijazna do iskalcev.

Čeprav evangelizacije pri teh predavanjih ne bomo obravnavali, boste morda želeli razmisliti, kakšen način se vam zdi najbolj primeren za deljenje vere z drugimi. Pomembno je poudariti, da če bomo govorili o odrešenju, moramo začeti z razmišljanjem o grehu.

4.1 Razumevanje greha

Zanimivo je, da v antičnem svetu greh ni bil le krščanska beseda, čeprav je za pisce Nove zaveze dobil drugačen pomen. Beseda greh se je uporabljala na različne načine, čeprav v grško-rimskem kontekstu ni vedno imela močnega moralnega poudarka.⁵¹ Judovska literatura daje drugačen poudarek grehu, saj ga primerja z bremenom, z obračunom dolgov, hojo in z madežem ali madežem.⁵² V Stari zavezi je greh viden v močnejših moralnih izrazih in kot žalitev proti Bogu.

Nova zaveza potrjuje ideje Stare zaveze – človeštvo je krivo zaradi greha (Hebrejcem 10,2), mora biti očiščeno greha (Apostolska dela 22,16) in greh velja za dolg (2 Korinčanom 5,19). Zanimivo je, da Nova zaveza greh prikazuje tudi na dva različna načina, najbolj izrazito v Pavlovih pismih, kot vsoto napačnih dejanj in kot moč, ki drži človeštvo v ujetništvu. Prva raba je tista, ki jo mnogi med nami poznajo, saj pogosto slišimo o potrebi po odpuščanju grehov. Vendar pa Pavel govori tudi o grehu v ednini,⁵³ in uporaba se bolj nanaša na idejo, da obstaja kozmična moč greha, ki je zaslužila človeštvo, in pred katero je treba človeštvo *rešiti* (Rimljanom 6,22). Ker so pod močjo greha, je neizogiben rezultat, da se ljudje zapletejo v grešna dejanja. Situacija je v tem smislu nerešljiva.

⁵¹ Nijay K. Gupta, "Sin in Context: ἁμαρτία in Greco-Roman and Jewish Literature," in *Sin and Its Remedy in Paul*, ur. Nijay K. Gupta (Eugene, OR: Wipf and Stock Publishers, 2020).

⁵² Te metafore Jospeh Lam identificira kot opisane v: Gupta, "Greh v kontekstu."

⁵³ Pravzaprav je to bolj prevladujoča raba v njegovih pismih.

Ideja greha kot moči je tista, h kateri se bomo vračali, ker je pogosto spregledana, če sploh omenjena. Vendar bom tukaj naslovil nekaj vprašanj. Najprej, ko govorimo o grehu kot o prestopku, lahko nehotе obravnavamo le simptome, ne pa korenine vzroka. Zasvojenost se pogosto kaže v določenih negativnih vedenjih, vendar je pogosto v osnovi prisotna travma, s katero se je treba spoprijeti, in podobno greh izhaja iz osnovnega stanja ujetništva pod močjo greha. Druga težava je, da je poudarek lahko na obvladovanju vedenja ali obvladovanju grehov.⁵⁴ Ljudje lahko mislijo, da biti Kristusov sledilec pomeni zagotoviti, da izvajajo oziroma ne počnejo določenih dejanj. To lahko vodi tudi do legalističnih ali samopravičnih stališč med verniki ali do tega, da nekateri živijo z občutkom krivde in sramu. Tako prav tisto, kar naj bi prinašalo veselje in mir, postane v bistvu breme in vir strahu.

A obstaja dobra novica. V Kristusu lahko najdemo odrešenje. Rimljanom 7,7-25 je eden najbolj zapletenih odlomkov v Pavlovih pismih in o njegovem pomenu ne manjka razprav. Čeprav bi mnogi to razumeli kot odraz Pavlove stiske zaradi poskušanja, da ravna prav, se zdi bolj verjetno, da gre za predkrščanski boj, ko je bil pod suženjstvom greha. Vendar pa je odrešitev od greha možna po Jezusu. In kot Pavel predhodno opisuje v pismu, je bil Bog tisti, ki je prevzel pobudo in naredil prvi korak (Rimljanom 5,8).

4.2 Sprava

Sprava se ukvarja z vprašanjem, kaj se je zgodilo na križu; torej kako Jezusova smrt in vstajenje vodita do odrešenja? Nova zaveza predstavi več različnih slik, ob različnih točkah zgodovine; nekatere so poudarjene bolj kot druge. Čeprav so bili poskusi, pa ni nikoli prišlo do posamične slike, ki bi primerno predstavila koncept sprave. Kot piše Leon Morris: »Kristusovo spravno delo je tako zapleteno in naš um je tako majhen. Ne moremo vsega sprejeti. Potrebujemo pozitivne prispevke vseh teorij, saj vsaka kaže na nek vidik tega, kar je Kristus storil za nas.«⁵⁵

Tukaj bomo obravnavali nekatere najpomembnejše ideje.

⁵⁴ Dallas Willard, *Božanska zarota*

⁵⁵ Leon Morris, "Sprava," v *New Dictionary of Theology*, ur. Sinclair Ferguson, David F. Wright in J.I. Packer (Downers Grove: IVP, 1988), 56.

4.2.1 Daritev

Ena izmed pomembnih slik, uporabljenih v Novi zavezi, je ideja Jezusa kot daritve za greh, ki je neposredno povezana tudi z jezikom odrešenja po Kristusovi krvi. Ideja daritve priključuje jezik Stare zaveze, na kar se potem namiguje v Novi zavezi:

1 Korinčanom 5,7 – »Kristus, naše pashalno jagnje, je bil namreč žrtvovan.«

1 Korinčanom 10,16 – »Mar blagoslovljeni kelih, ki ga blagoslovljamo, ni udeležba pri Kristusovi krvi?«

Apostolska dela 20,28 – »... da bi pasli Božjo Cerkev, ki si jo je bil pridobil s svojo krvjo.«

Kološanom 1,19-20 – »Bog je namreč hotel, da se je v njem naselila vsa polnost in da je po njem spravil s sabo vse stvarstvo ... pomiril, kar je na zemlji in kar je v nebesih.«

1 Peter 1,18-19 – »Saj veste, da vas iz vašega praznega življenja, ki ste ga podedovali od očetov, niso odkupile minljive reči, srebro ali zlato, ampak dragocena kri Kristusa, brezhibnega in brezmadežnega jagnjeta.«

Hebrejcem 13,11-12 – »Trupla živali, katerih kri veliki duhovnik nese za greh v svetišče, sežigajo zunaj šotorišča. Zato je tudi Jezus trpel zunaj vrat, da bi ljudstvo posvetil s svojo krvjo.«

Iz teh vrstic je razvidno, da ko govorimo o Jezusu kot daritvi, to lahko razumemo na dva različna načina. Pavel na primer govori o Jezusu kot pashalnem jagnjetu, ki je bilo darovano, medtem ko pisec Hebrejcem to povezuje s sistemom tempeljskega žrtvovanja. To je le eden od načinov, ko vidimo, da obstaja večplastna narava sprave. Koncept žrtvovanja vključuje tudi jezik 'krvi', ki se pogosteje pojavlja v starejši krščanski tradiciji zaradi izrazov, kot so 'moč, moč, čudežna moč, v krvi jagnjeta', 'O kri pashalnega jagnjeta' in podobno. Pred leti smo v naši mladinski skupini igrali dramo z naslovom *Ta kri*. Vendar se tak jezik danes uporablja manj, čeprav je v mislih svetopisemskih piscev pomembna ideja.

Sama ideja žrtvovanja torej vsebuje različne pomene. Lahko je samostalnik, kjer je nekaj darovano kot žrtev, ali pa glagol, kjer nekdo žrtvuje. Te pomene Rutlege povzema takole:

Ko vidimo Jezusa, vidimo, kako se vsi ti pomeni združujejo. Jezus prevzame svojo duhovniško vlogo, daruje daritev tako, da se (aktivni glagol) namerno odpravi v Jeruzalem, kjer ve, da ga čaka smrt. Nato dovoli, da ga žrtvujejo (pasivna oblika glagola) tako, da se ne upira; in s tem, ko se preda, postane sam daritev (samostalnik). Jezus ni povsem edinstven v tem, da združuje vse te pomene v eni osebi, vendar trditev, ki se pojavi v apostolskem pridiganju, je edina v zgodovini sveta, še bolj v zgodovini religije in v tem smislu razglša to eno daritev kot učinkovito za celotno človeštvo in celotno vesolje za vse čase.⁵⁶

Jezik daritve najde svoj najpolnejši opis v Hebrejcem, kjer je Jezus predstavljen kot veliki duhovnik, torej tisti, ki daruje žrtev, kot tudi žrtev sama. Jezusovo dejanje darovanja je 'enkrat za vselej', zato lahko imamo popolno gotovost in zaupanje, da je delo odrešenja končano.

Skupaj z jezikom daritve obstaja ideja, da je Jezus Božje jagnje, kar je povezano tudi s pasho in sistemom žrtvovanja. Fleming Rutledge izpostavlja tudi teme apokaliptičnega jagnjeta, ki je zmagalo nad zlom, in trpečega jagnjeta iz Izaije 53.⁵⁷ Čeprav je ta ideja izrazita v krščanski teologiji, je v Novi zavezi – Janez 1,29 in 1,35 – omenjena le na kratko, a vseeno je pomemben koncept, ki se povezuje tudi z drugim pojmom Jezusa kot nadomestne žrtve.

Drug primer, kjer se uporablja tak jezik, je v Razodetju 5, kjer Janez sliši leva, a ko se obrne, vidi jagnje, ki 'izgleda, kot da bi bilo zaklano'. To je povsem nepričakovano in vsebuje pomembno sporočilo za Cerkev – Jezus je dosegel odločilno zmago, a to je storil s svojim žrtvovanjem. V nasprotju z Rimskim cesarstvom in imperiji, ki so bili že prej in so osvajali z nasiljem in agresijo, je Jezus premagal greh in smrt s svojo krvjo, tako da je dal svoje življenje. Tako tudi mi, ko živimo v svetu, ki lahko kaže enako vedenje, smo kristjani poklicani, da sledimo Jezusovemu zgledu; ideji, ki je najbolj razvita v Filipljanom 2,5-11.

⁵⁶ Fleming Rutledge, *The Crucifixion* (Grand Rapids: Eerdmans, 2015), izdaja Perlego, poglavje 2.6, "The Blood Sacrifice."

Čeprav je bila daritev obravnavana ločeno, je to ideja, ki podpira druge poglede na križ. Avtorji Nove zaveze potrjujejo Jezusa kot žrtev, a to se bolj ukvarja z vprašanjem, *kaj* kot s *kako*, torej kako točno Kristusova daritev opravi z grehom.

4.2.2 Nadomestna žrtev

Izrazit evangelijski način razumevanja Kristusove smrti je znan kot 'kazenska substitucija'. Izjava vere AoG v luči teh predavanj potrjuje to posebno razumevanje sprave, ko govorijo o Kristusovi 'nadomestni pravni smrti.' Nadomestek predstavlja radikalizacijo Anselmove pripovedi. Za Anselma je Kristus predstavnik nas, ki plačuje, da se izogne kazni; implicitno sodelujemo v njegovih dejanjih. Pri kazenski zamenjavi se kazni ne prepreči. Bog namreč kaznuje Kristusa namesto nas. Kazni nismo mogli preživeti, zato je Kristus pretrpel namesto nas.

Idejo kazenskega nadomestka so zavračali ali vsaj izpodbijali tisti, ki menijo, da je ideja, da je Bog kaznoval Jezusa za naš greh, neprijetna. Steve Chalke je slavno (ali morda zloglasno) opisal to kot 'kozmično zlorabo otroka'.

Medtem ko so drugi nasprotovali vrsticam 'in na križu, ko je Jezus umrl, je *bil* Božji gnev zadovoljen' v pesmi *Samo v Kristusu*. Bolj uravnotežen pogled ponuja Michael Bird, ki izpostavlja Rimljanom 8,1-3 kot primer, da je Bog kaznoval Jezusa namesto nas, hkrati pa priznava, da to ni osrednja tema sprave v Novi zavezi.⁵⁸

Nadomestni opis sprave je povezan z Reformacijo in ga je mogoče zaslediti pri Luthru. Luthrovo ključno vprašanje je bilo: "Kako lahko najdem milostnega Boga?" Imel je izostreno zavedanje greha. Znano je, da je Luther leta 1515 doživel preboj, ko je bil prepričan, da trditev v Rimljanom 1,17, da "pravičen živi po veri", pomeni sprejemanje Jezusove pravičnosti po veri. Za Luthra je to pomenilo, da je križ temeljni izraz milosti: tam vidimo, kako se kazni, ki si jo zaslužimo, izlije na Kristusa, ki je prevzel greh nase. Na tej sliki »pride zakon in pravi: Vidim ga kot grešnika, ki je nase vzel grehe vseh ljudi. Ne vidim nobenega drugega greha, kot teh, ki so na njem. Zato naj on umre na križu!«

⁵⁷ Rutledge, *The Crucifixion*, poglavje 2.6, "Krvava žrtev."

⁵⁸ Michael Bird, "Myth Busting Penal Substitutionary Atonement," *Word from the Bird*, Nov 21. <https://michaelfbird.substack.com/p/myth-busting-penal-substitutionary>

Calvin sledi Luthru in pojasni zgodbo takole: »Naš Gospod je prišel kot pravi človek in vzel Adamovo osebo in njegovo ime, da bi zasedel Adamovo mesto v poslušnosti Očetu, da bi predstavil naše meso kot zadovoljivo ceno pred Božjo pravično sodbo in v tem mesu plačal kazen, ki smo si jo zaslužili mi.« Za oba, Luthra in Calvina, pa je pomembna ideja mistične združitve s Kristusom. Spravna Kristusova smrt je učinkovita le, kolikor jo sprejmemo v življenju vere. S tem smo opravičeni (se štejemo za pravične s Kristusovo pravičnostjo zaradi 'zamenjave') in sčasoma posvečeni (napolnjeni z Duhom, da bi naše življenje postajalo vse bolj pravično). Eden izmed značilnih elementov binkoštnega nauka je, da se doseg Kristusovega 'nadomestka' razteza tudi na fizično področje. Po razlagi Izaija 53,4-5 deseta izjava vere trdi: »Verjamemo, da je osvoboditev od bolezni po Božjem ozdravljenju zagotovljena v spravi.«⁵⁹

Del razloga, da je razprava o kazenskem nadomestku tako močna, je, da je to prevladujoči model za razumevanje sprave v evangelijskih krogih in je posledično tesno povezan s konceptom opravičila – še posebej en 'model' opravičenosti. Natančneje, model sprave s kazenskim nadomestkom je tesno povezan z razlago opravičenja, ki poudarja 'pripisano pravičnost' – idejo, da ko me Bog pogleda, ne vidi 'grešnega mene', temveč 'pravičnega Kristusa'.⁶⁰ Več pomembnih preučevalcev Pavla je izpodbijalo, ali je to res pravi način razumevanja opravičenosti. Tudi sam sem vse bolj prepričan, da čeprav je delno koristno, ne izraža v celoti vsega, kar pomeni odrešenje, še posebej, ker biti opravičen je *preobrazbeno* in ne zgolj deklarativno.

4.2.3 Zmaga

Drugi pogled na spravo, povezan z idejo rešitve, je, da je križ kraj zmage – *Christus Victor*. Ta latinski naslov pomeni 'zmagoviti Kristus', impulz za ta opis sprave pa izhaja iz svetopisemskih odlomkov, kot je "Smrt je použita v zmagi" (1 Kor 15,54).

Najzgodnejši poskusi razlage odrešujočega pomena Jezusove smrti se običajno nanašajo na njegovo zmago nad sovražnimi duhovnimi silami. Ta zgodba se razvija v patrističnih spisih, a ena izmed pomembnih različic je pri Origenu, ki piše: "Če smo bili potem 'kupljeni s ceno', kot trdi Pavel, smo bili nedvomno kupljeni od tistega, čigar služabniki smo bili, ki je tudi določil, kakšna bo ceno za osvoboditev tistih, ki jih ima pod svojo močjo. Hudič, na čigar strani smo bili, nas je držal stran zaradi grehov. Zato je, kot ceno za nas, prosil Kristusovo kri."

⁵⁹ O tej izjavi vere bo v tem predmetu še več govora.

⁶⁰ Takšen jezik je pogost pri oznanjevanju evangelija in pogosto izražen v molitvah, npr. 'Hvala ti, Jezus, da si umrl namesto mene in sprejel kazen, ki si jo zaslužim.'

Hudič je imel pravico nad človeštvom, ker smo grešili in s tem postali poslušni njemu. Kristus je bil nato ponujen kot zavajajoča odkupnina: nekaj, kar bi hudič lahko imel v zameno za človeštvo, a nad tem nikoli ne bi imel pravice. Namesto tega je Kristus premagal hudiča, osvobodil človeštvo in premagal zlo.

Pri tem opisu je bil problem oblast sovražnih duhovnih sil. Jezus te moči premaga tako, da je njihovo nasprotje: nasilje, ki vodi do njegove smrti, premaga njegovo nenasilno sprejetje svoje odrešujoče vloge. Ena od trditev v tem zapisu, ki je v zatonu, pravi, da je Jezus ta cilj dosegel tako, da je prevaral hudiča: Kristus je bil vaba na božanski ribji trnek.

Ker ta zgodba poudarja, kaj oziroma koga Jezus premaga, je posledica odrešenja, da so greh, zlo in hudič popolnoma premagani. Kljub vztrajnosti zla v našem svetu danes smo vabljeni, da sodelujemo z Bogom pri širjenju njegovega kraljestva in uveljavljanju njegovega kraljestva proti silam teme.

4.2.4 Odkupitev

Ker je ta beseda posebej uporabljena v izjavi vere, je vredno o njej še dodatno komentirati. Odkupitev je tesno povezana z idejo odkupnine – nekaj se plača, da nekaj dobiš nazaj. Ta ideja je zagotovo očitna v Novi zavezi v odlomkih, kot je Marko 10,45: »Saj tudi Sin človekov ni prišel, da bi mu stregli, ampak da bi stregel in dal svoje življenje v odkupnino za mnoge.« Bolj skrajna različica, ki jo zagovarja Origen, je, da je bila odkupnina plačana Satanu. To nima nobene svetopisemske podlage in Satanu pripisuje več moči, kot jo dejansko ima. Slika odkupitve govori o dejstvu, da je bila 'plačana cena (Kristusova smrt) in rezultat je, da smo bili 'odkupljeni' iz suženjstva.' ⁶¹

4.2.5 Sprava

Ideja sprave se razlikuje od ideje nadomestka, saj Bog ne kaznuje Kristusa za grehe ljudi, temveč skozi Kristusa obnavlja odnos, ki je bil prekinjen. Ta tema močno pride do izraza v Drugem pismu Korinčanom 5,12-21, kjer beremo, da je Bog »spravil svet s seboj, s tem da ljudem ni zaračunal njihovih prestopkov«. Kontrastni jezik odraža večplastno naravo sprave in pokaže, da en pogled ni dovolj za razlago, kako križ prinaša odrešenje.

⁶¹ Wayne Grudem, *Systematic Theology: An Introduction to Biblical Doctrine* (Leicester: IVP, 1994), 580-81.

4.2.6 Rekapitulacija

Rekapitulacija se nanaša na idejo, da Jezus uteleša in izpolnjuje vloge, ki so jih izražali drugi, ki so bili pred njim, zlasti Adam. To je najbolj jasno zapisano v Rimljanom 5,12-21, čeprav je nakazano tudi drugje v Pavlovih pismih. Ta odlomek potegne več vzporednic med Adamom in Kristusom: Adam je bil neposlušen, Kristus poslušen; Adamovo dejanje je prineslo smrt, Jezusova dejanja so prinesla življenje; Adam je prinesel obsodbo, Jezus prinaša odpuščanje. Ta pristop je poudaril Irenej, ki je prav tako potegnil vzporednice med drevesom v rajskem vrtu in drevesom, na katerem je bil obešen Jezus. Bird ugotavlja, da je izziv modela rekapitulacije v tem, da ne pojasnjuje v celoti, zakaj je bil križ potreben. Križ ne more biti le vrhunski primer poslušnosti, kajti prav križ deluje kot sredstvo odrešitve človeštva.

4.3 Vstajenje

Preden nadaljujemo z drugo izjavo, je pomembno vključiti razpravo o pomenu vstajenja. Veliko kristjanov bo svojo izkušnjo odrešenja skoraj izključno oblikovalo v povezavi z *Jezusovo smrtjo*. Kljub temu, da je vstajenje najpomembnejši dogodek za krščanstvo, se mu lahko posveča le minimalna pozornost. Praznovanju je namenjen le en dan, zato je zlahka spregledan njegov pomen. Kristjani so hvaležni, da je Jezus umrl za njihove grehe, a morda niso tako prepričani, zakaj je pomembno vstajenje.

Prvo pismo Korinčanom 15 je Pavlova najobsežnejša razlaga vstajenja in vključuje pomembno izjavo: »Če pa Kristus ni bil obujen, je prazna vaša vera in ste še v svojih grehih.« (1 Korinčanom 15,17). S smrtjo in vstajenjem Jezusa je Bog premagal moči greha in smrti, poleg tega pa je začel proces obnove vsega, kar se bo na koncu izpolnilo v prihodnosti. Odrešenje ni le sporočilo upanja za posameznika, temveč sporočilo upanja za vse stvarstvo – da Bog ustvarja vse novo. Skozi križ se tisto, kar je bilo izgubljeno, obnovi in tisto, kar upamo v prihodnosti, se uresničuje. Kot Pavel pravi v 2 Korinčanom 5,17, se je začelo novo stvarjenje. Jezus je prvi sad, in ker je on vstal, imamo upanje, da bomo tudi mi vstali.

4.4 Slike odrešenja

Alistair McGrath izpostavlja nekatere Pavlove slike odrešenja:⁶²

- Posvojitev – ljudje so vključeni v Božjo družino (Galačanom 4,5) in kot taki delijo dediščino, ki je bila dana Kristusu. Posvojitev pomeni, da oseba prejme novo identiteto in nov način življenja. Verniki lahko zdaj Boga imenujejo svojega Očeta (Galačanom 4,6-7), so sinovi in hčere Boga ter sodediči s Kristusom.
- Opravičenje – to je obsežna tema, ki je v zadnjih 50 let prejela veliko pozornosti v preučevanju Pavla. Pred tem je bil standardni pogled osnovan na Luthrovem učenju o opravičenju po veri (JF – justification by faith). Ta jezik izhaja iz sodišča, kjer krivi osebi podelijo pravico, da stoji neobsojena, saj je razglašena za nedolžno. Podobno v duhovnem smislu Bog krivemu grešniku podeli to pravico. Luther in tisti, ki so mu sledili, so si prizadevali podati opis odrešenja, ki ni bil na noben način odvisen od del, in celo vera je Božji dar. Ta pravni (forenzični) pogled na odrešenje je postal prevladujoči evangelijski pogled – odrešeni smo po veri, ne po delih; po milosti, ne po postavi. V tem modelu soteriologije Kristus vzame naš greh, mi pa njegovo pravičnost, čeprav je natančna opredelitev predmet nadaljnje razprave.

Čeprav ima ta pogled na odrešenje svoje prednosti, lahko ta način razumevanja odrešenja spregleda tudi druge pomembne ideje in postane zgolj mehanizem, s katerim oseba dobi 'vstopnico v nebesa'.⁶³ Kljub pozornosti, ki jo je prejel, in ker je videna kot središče evangelija, je opravičenje po veri (JF) le ena slika v Novi zavezi (in samo pri Pavlu), ki se uporablja za opis odrešenja.

- Odkupitev – ko je človeštvo zasluženo z grehom, odrešenje prinaša odkupitev. S smrtjo in vstajenjem Jezusa se lahko ljudje osvobodijo moči, ki jih držijo v ujetništvu.

Poleg tega Michael Bird ponuja še nekaj drugih slik:⁶⁴

- Odpuščanje – Postava je dajala navodila o žrtvah za odpuščanje grehov. Nova zaveza kaže, da je bil Jezus daritev za greh in da je Jezus sam na zadnji večerji izjavil, da daje same sebe za odpuščanje grehov (Matej 26,28).
- Reševanje – Čeprav je ljudem treba odpustiti grehe, kot je bilo omenjeno zgoraj, greh vidimo tudi kot moč, pred katero ljudje potrebujejo osvoboditev.

⁶² McGrath, *Christian Theology*, 431. McGrath omenja štiri, jaz pa se bom osredotočil le na tri, saj četrta, odrešenje, pokriva nekatere že izpostavljene ideje.

⁶³ Spet je več o tem obravnavano v knjigi *Christian Doctrine: Faith and Praxis*

⁶⁴ Michael Bird, *Evangelical Theology*, poglavje 5.4, "Images of Salvation."

- Sprava – Skozi odpuščanje in osvoboditev se lahko ljudje spravijo z Bogom.
- Mir – To je več kot le biti v stanju miru ali nekaj, kar lahko vpliva na okoliščine. To je mir, ki ga človek prejme z zavedanjem, da se je spravil z Bogom.
- Večno življenje – Kristjani imajo upanje, da bodo živeli večno v, kot pravi v izjavi verovanja AoG, 'večni zavestni blaženosti.'

4.4.1 Opravičenje po veri

Prej je bila v poglavju o slikah odrešenja omenjena ideja opravičenja, ki si tukaj zasluži dodatno razlago. Opravičenje po veri (JF) je povezano z nadomestnim modelom sprave, zlasti z idejo *kazenske* zamenjave. Luther je zagovarjal opravičenje po veri kot osrednjo temo evangelija, zato je v središču protestantske teologije. Preprosto povedano, opravičenje po veri govori o tem, da Bog nad krivim grešnikom izreče sodbo 'nedolžen'. Posledično to pomeni tudi, da oseba ne more storiti ničesar, da bi si zaslužila odrešenje, saj gre za brezplačno darilo milosti. To je jezik, ki se pogosto uporablja v cerkvah za razlago odrešenja. V tem modelu je odrešenje ločeno od kakršnegakoli občutka stalne posvečenosti. Oseba ima lahko status, a biti preobražen je nekaj drugega. Morda imate vozniško dovoljenje, a biti dober voznik zahteva vajo. Več o tem bo podrobneje obravnavano spodaj. Bird povzema opravičenje po veri takole:

Opravičenje je eshatološko v smislu, da je bila razsodba končne sodbe razglašena v sedanjosti. Po razumevanju številnih Judov bo na koncu sodba z nagradami za pravične in kaznijo za hudobne. Ta "dan Gospodov" bo maščevanje za Izrael kot Božje ljudstvo. A kristjani, kot recimo Pavel, so verjeli, da je bila ta sodba že vnaprej razglašena, je pravična ali oprostilna in jo je možno pridobiti po veri. Pavlova znamenita fraza »zdaj pa« pomeni, da je razsodba o kazni razkrita vnaprej in da je sodba oprostilna (Rim 3,21; Ef 2,13). Za vernike ni obsodbe, ker je Božja sodba bila že izrečena in jo zagotavlja duhovniško zastopanje Gospoda Jezusa (Rim 8,34).

Opravičenje je v skladu z zavezo, saj potrjuje obljube dane v zavezi z Abrahamom in priznava legitimno identiteto Judov, Grkov in poganov kot polnopravnih in enakovrednih članov Božjega ljudstva. Spomnimo se, da glavna razprava, ki jo je imel Pavel z judovskimi krščanskimi gorečneži, ni bila razprava o zaslugi ali zakramentalni milosti. Ne, šlo je za to, ali morajo pogani postati Judje, da bi lahko bili kristjani (glej Rim 4,1-25; Gal 2,11-21; 5,1-6). Ko Pavel vpraša o logični alternativni za opravičenje po veri, postavi vprašanje: »Je morda

Bog samo Bog Judov? Ali ni tudi Bog poganov? Gotovo, tudi Bog poganov.« (Rim 3,29) Opravičenje prevlada nad etnocentrizmom.

Opravičenje je Božje orodje za uresničitev zgodovinskih obljub o odkupitvi, danih v zavezi z Abrahamom. Efežanom 2,8-9 jasno zanika kakršnokoli različico teologije 'dela za nagrado', a takoj zatem Pavel začne veličastno opevati, kako je bil zid pregrade med Judi in pogani porušen in kako je Cerkev skupnost Judov in poganov v enem telesu (2,11–3,12; prim. Gal 3,28; Kol 3,11). Tukaj imamo najboljši vir za soočanje in obsodbo rasizma v cerkvi in sicer opravičenje po veri.

Seveda, kot boste kmalu spoznali, so stvari tudi bolj zapletene. Del tega je koncept *pripisane* pravičnosti. To pomeni, da je razlog, da lahko Bog razglasi osebo za nedolžno, ta, da ji je pripisana (obravnavana, kot da je njena) Kristusova pravičnost. Takšno prepričanje se odraža v jeziku, ki se lahko uporablja v cerkvi, npr. 'Bog ne gleda tebe, on gleda Jezusa.' Ta pogled na opravičenje po veri poudarja Božjo pravičnost.

Vendar pa je opravičenje po veri postalo nekakšno bojišče v preučevanju Pavlovih pisanj, saj so bila ob te postavljena različna vprašanja:

- Kako pomembno je v Pavlovem učenju?
- Ali gre zgolj za status?
- Kakšna je povezava (če sploh obstaja) med odrešenjem in posvečenjem?

Albert Schweitzer je pred davnimi časi znano opisal opravičenje po veri kot stranski krater v Pavlovi teologiji, ker so bile druge teme pomembnejše. N. T. Wright, Michael Gorman in Douglas Campbell so trije sodobni učenjaki, ki so sprožili izzive proti opravičenju po veri. Za vsakega ostaja opravičenje po veri pomembno, a ga razumejo drugače.

4.5 Novo rojstvo

Torej, ko smo pogledali odrešenje, pridemo do vprašanja, kako odrešenje sprejmemo. Izjava verovanja glede novega rojstva predstavlja standardno evangelijsko stališče, da je treba odrešenje osebno sprejeti. Tukaj je nekaj vrstic v podporo tej trditvi:

Janez 3,5-7 – »Če se kdo ne rodi iz vode in Duha, ne more priti v Božje kraljestvo. 6 Kar je rojeno iz mesa, je meso, in kar je rojeno iz Duha, je duh. Ne čudi se, da sem ti rekel: Morate se roditi od zgoraj.«

Jakob 1,18 – »Po svoji volji nas je rodil z besedo resnice, da bi bili nekakšna prvina njegovih stvaritev.«

1 Peter 1,23 – »... ker niste bili prerojeni iz propadljivega, temveč iz nepropadljivega semena, po Božji besedi, ki je živa in večna.«

1 Janez 5,1-2 – »Kdor veruje, da je Jezus res Mesija, je rojen iz Boga; in vsak, kdor ljubi tistega, ki rodi, ljubi tudi tistega, ki je od njega rojen. Da ljubimo Božje otroke, pa spoznamo po tem, če ljubimo Boga in izpolnujemo njegove zapovedi.«

Kot poudarjajo te vrstice, čeprav je treba odrešenje doseči, pride trenutek, ko so ljudje 'odrešeni' in umeščeni v Božje kraljestvo. Tukaj nam vrstice iz Kološanom pomagajo videti, da je bil trenutek odločitve:

Kološanom 1,13-14 – »On nas je namreč iztrgal iz oblasti teme in nas prestavil v kraljestvo svojega ljubljenega Sina, v katerem imamo odkupitev, odpuščanje grehov.«

Kot vidimo, je prišlo do premika iz kraljestva teme v kraljestvo Sina in do odpuščanja grehov. Zgodovinsko gledano, so v cerkvi pričakovali, da bodo ljudje vedeli trenutek, ko se je zgodilo njihovo novo rojstvo. Čeprav je to lahko koristno, moramo biti previdni, da ne pritiskamo preveč. Nekateri se morda ne spomnijo natančnega datuma in časa, a vedo, da je bil trenutek, ko so prišli do vere.

4.5.1 Razumevanje novega rojstva

Proces 'ponovnega rojstva' (regeneracije) je skrivnost – zgodil se je, vendar ne vemo nujno, kako se je zgodil. Tisti, ki so morda doživeli dramatično izkušnjo odrešenja, verjetno poznajo čas, ko so se nenadoma spremenili, a *kako* se je ta sprememba zgodila, ostaja skrivnost.⁶⁵ Ne glede na to, kakorkoli se zgodi, je odrešenje takojšnje in popolno – človek ne more biti napol rešen. To odpira ključno teološko razpravo: ali se lahko človek vrne nazaj? Z drugimi besedami, ali je oseba, ki je enkrat odrešena – vedno odrešena (OSAS – once-saved-always-saved), ali pa je mogoče svoje odrešenje izgubiti?

⁶⁵ Grudem, *Systematic Theology*, 701.

Zgodnji binkoštniki so »enkrat odrešen, za vedno odrešen« videli kot krivo učenje in opozarjali, naj se ga ne poučuje. Čeprav to morda ni več razumljeno kot herezija, je to še vedno pogosto stališče binkoštnikov. Vendar pa se pri trditvi, da lahko izgubiš svoje odrešenje, pojavi vprašanje, kje potegneš mejo? Kakšno vedenje povzroči, da je nekdo 'zunaj'? Dodatni izziv je, da lahko postane sredstvo nadzora in povzroči, da ljudje živijo v strahu in niso prepričani glede svojega odrešenja. Svetopisemske vrstice se lahko uporabijo za podporo obema stališčema, vendar ni dokončnega načina za rešitev problema. V pastoralnih kontekstih bi cerkve morale ljudem pomagati prepoznati, da čeprav so prejeli brezplačen dar odrešenja, mora biti prisotna neka rast v sledenju Kristusu, kar nas pripelje do naslednje točke, ki jo je potrebno upoštevati.

Čeprav je prav trditi, da gre za 'takojšnje in popolno delo Duha', je ena od težav lahko, da se preveč poudarja le ta trenutek in to na račun potrebe po nenehnem učenju (beseda 'učenec' se v Novi zavezi uporablja 258-krat). Pogosto lahko klic in vabilo k oltarju dajeta vtis, da morajo ljudje le moliti, da bi bili 'notri', ob tem pa se izgubi sporočilo o tem, da je potrebno pot vere nadaljevati. Pravzaprav tradicionalni pogled opravičenja po veri vodi do tega zaključka, saj je odrešenje v celoti Božje delovanje in nikakor ni odvisno od človekovih del (Luther je primerjal Pavlov evangelij milosti z legalizmom Judov). Čeprav je to res, Nova zaveza kaže tudi na potrebo po nadaljevanju *sodelovanja* pri našem odrešenju. Galačanom 2,16-17 sta pomembni vrstici glede opravičenja po veri, ker Pavel piše o odrešenju po veri, ne po delih, a opazite, kaj pove v nadaljevanju:

Galačanom 2,20 – »Skupaj s Kristusom sem križan; ne živim več jaz, ampak Kristus živi v meni. Kolikor pa zdaj živim v mesu, živim v veri v Božjega Sina, ki me je vzljubil in daroval zame sam sebe.«

V Pavlovih pismih, pa tudi drugje v Novi zavezi, je še veliko drugih vrstic o tem, kako doseči odrešenje – hoditi v Duhu, ljubiti druge, poslušnost in svetost itd. Veliko poslanstvo (Matej 28,16-20) zapoveduje vernikom, naj delajo učence in to počnejo tako, da jih krščujejo (trenutek) in poučujejo (stalni proces); oboje pa je pomembno in nujno.

Še ena stvar, ki jo je treba omeniti, je, da čeprav govorimo o tem, da zaupamo v Kristusa, je drugo vprašanje, v kakšnem vrstnem redu poteka proces odrešenja. Torej, ali je Bog tisti, ki prvi prebudi vero v nas, na katero odgovorimo, ali je prva odločitev? Eno od stališč je, da čeprav govorimo o 'sprejemanju odločitve' (kar je povsem v redu), je ta odločitev rezultat predhodnega *razodetja*. Sveti Duh deluje v človekovem življenju pred odrešenjem, da prinese razodetje, kdo je Jezus, in prepričanje o grehu. Razodetje in vera sta očitno tesno povezani, a kot je bilo omenjeno zgoraj, je Bog prevzel pobudo in *prenova*

se zgodi, preden smo rešeni. Za druge pa se delo regeneracije zgodi *šele potem*, ko se je oseba že odzvala.

To postavlja v ospredje še eno pomembno teološko razpravo – ali je odrešenje odprto in dostopno vsem, ali je odrešenje le za tiste, ki so vnaprej določeni, da bodo odrešeni. Predestinacija je povezana s teološko šolo, znano kot *kalvinizem*, ki se je razvila iz nauka Johna Calvina. Pogled, da je odrešenje na voljo vsem, pa je znan kot *arminianizem*, ki izhaja od Jakoba Arminija. Calvinisti bi trdili, da je sprava na voljo le izvoljenim in da (kot je bilo omenjeno zgoraj) oseba ne more izgubiti svojega odrešenja. Tisti, ki podpirajo arminianizem, bi zavzeli nasprotno stališče. Če se vrnem k zgornji razpravi, kalvinistično stališče je, da če se prenova zgodi pred tem, ko ima človek vero, je to zato, ker je Bog te ljudi *vnaprej določil* za odrešenje. Medtem ko je stališče arminianizma, da je odrešenje odprto za vse, in tisti, ki zaupajo Jezusu, so potem prenovljeni.

To vodi do še ene zapletene teološke razprave o Božji suverenosti in človeški svobodni volji; Božji del in človeški del pri odrešenju. Ali je odrešenje vnaprej določeno? Če je tako, ali je to pošteno? Kaj pa tisti, ki, če sledimo stališču predestinacije, niso izvoljeni? Za mnoge se zdi misel, da je odrešenje že vnaprej določeno, nepravilna in razumljivo odbojna.

Na koncu se soočamo z izzivom razvijanja teoloških stališč iz besedil. Na primer, Efežanom vsebuje nasprotujoče si ideje. Efežanom 1,4-5 govori o tem, da si bil izbran in vnaprej določen, medtem ko vrstica 18 govori o 'verovanju', kar nakazuje, da je bilo odrešenje rezultat človeške odločitve. Seveda ni protislovja – Pavel je zelo dobro vedel, kaj misli – a danes moramo poskušati razumeti te odlomke. Ta razprava se nanaša na t. i. red odrešenja: *ordo salutis*.⁶⁶ Vemo, da Jezus rešuje, a *kako* se to uresniči? Kaj se mora zgoditi, da bo odrešenje postalo resničnost? Glede na to, da se ukvarjamo s skrivnostjo, je modro biti previden pri vsiljevanju dokončnega procesa. Obstajajo različni predlogi vrstnega reda, kot je prikazano v spodnji tabeli.⁶⁷

Kalvinisti (reformirani)	Arminianizem	Luterani
Predestinacija	Klic	Klic
Klic	Kesanje	Osvetlitev
Prenova	Vera	Kesanje
Vera in kesanje	Opravičenje	Prenova
Opravičenje	Prenova	Opravičenje
Preobrazba	Posvetitev	Mistična zveza
Poveličanje	Ohranitev	Obnova (posvetitev)
	Poveličanje	Ohranitev

⁶⁶ Order of salvation (vrstni red odrešenja)

Kot pri mnogih teoloških razpravah obstajajo vrstice, ki lahko podpirajo vsako od zgoraj navedenih stališč, in ni nujno mogoče priti do dokončnega zaključka. Prav tako je treba poudariti, da meje niso vedno jasne. Na primer, Karl Barth, švicarski teolog v dvajsetem stoletju, je razvil pogled, ki je vključeval elemente kalvinizma in arminianizma.⁶⁷ Tako lahko le poskušamo najboljše osmisliti besedila, ki jih beremo. Tu je sistematična teologija izziv, saj teologije ni vedno mogoče lepo zapakirati tako, da bi odgovorila na vsa vprašanja, ki jih morda imamo.

Vera je skrivnost in dobro je, da se zavedamo, da bomo na tej strani večnosti vedno omejeni v svojem razumevanju. Morda smo ob tej razpravi precej zmedeni ali celo frustrirani, ker ne moremo priti do dokončnih zaključkov. Prav takšne razprave lahko povzročijo, da ljudje opustijo nalogo 'iskanja vere in razumevanja', kot da je to brezupno in zaman. Seveda ne verjamem, da je temu tako, zato naj za zaključek ponudim nekaj misli, ki nas lahko vodijo.

Jezik je pomemben, in to, kar pridigamo in učimo, vpliva na to, kako ljudje gledajo na Boga, kako vidijo sebe in druge. Čeprav ni vedno potrebno spuščati se v tehnične podrobnosti teoloških razprav, je vse, kar smo upoštevali, del osnov naše cerkvene tradicije, zato je nujno, da se naučimo, zakaj verjamemo v stvari, v katere verjamemo. To nam pomaga, ko si prizadevamo služiti ljudem na načine, ki jim bodo pomagali rasti v veri in spoznavanju Jezusa. Na primer, razmišljanje o grehu kot moči, od katere potrebujemo svobodo, pa tudi o posameznih prestopkih, me je spodbudilo, da bolj razmišljam o učenstvu in ne o tem, da bi evangelij obravnaval zgolj kot 'upravljanje vedenja' (behaviour management), kot se pogosto zgodi. Razmišljanje o vlogi razodetja je pomagalo oblikovati moje poglede na evangelizacijo, klic k molitvi pred oltar itd.

Naj še dodam, da je to, kar smo obravnavali, v bistvu prikaz odrešenja v povezavi s posameznikom. Seveda je to pomembno, a odrešenje zajema več kot le moje lastno odrešenje in vključuje Božji načrt za vse stvarstvo. Spet mi je preučevanje in sodelovanje v raziskovanju pomagalo, da sem o teh vprašanjih razmišljal bolj poglobljeno, kar posledično oblikuje moje poglede na službo za Boga, zlasti na način, kako pristopam k vprašanjem, kot je družbeno delovanje.

⁶⁷ Bruce Demarest, *The Cross and Salvation* (Wheaton: Crossway Books, 2006), 38-40.

⁶⁸ Bird, *Evangelical Theology*, poglavje 5.3, "Order of Salvation: The Logical Working of the Gospel." Glej tudi: Douglas Campbell, *Pauline Dogmatics: The Triumph of God's Love* (Grand Rapids: Eerdmans, 2020), 170-89, katerega pogled na izvolitev močno vpliva Karl Barth.

4.6 Nova doba

Razprava o Jezusovi smrti in vstajenju se naravno povezuje s soteriologijo, ki je ločena tema in zahteva obsežnejšo obravnavo, kot je tukaj ponujeno. Vendar pa je bilo že omenjenih več vprašanj, zato jih je vredno tukaj združiti. Osebno sem iz del Wrighta, Scota McKnighta, Douglasa Campbella in mnogih drugih začel ceniti, da je evangelij veliko večji, kot se predstavlja v sodobnih cerkvenih kontekstih. Nekaj vrstic iz Pavlovih pisem bo pomagalo to ponazoriti:

Galačanom 1,4 – »ki je daroval sam sebe za naše grehe, da bi nas iztrgal iz sedanjega pokvarjenega sveta, kakor je hotel naš Bog in Oče.«

Kološanom 1,13-14 – »On nas je namreč iztrgal iz oblasti teme in nas prestavil v kraljestvo svojega ljubljenega Sina, v katerem imamo odkupitev, odpuščanje grehov.«

2 Korinčanom 5,17 – »Če je torej kdo v Kristusu, je nova stvaritev. Staro je minilo. Glejte, nastalo je novo.«

2 Korinčanom 8,9 – »Saj vendar poznate milost našega Gospoda Jezusa Kristusa! Bogat je bil, pa je zaradi vas postal ubog, da bi vi obogateli po njegovem uboštvu.«

V teh vrsticah je več idej, ki so pogosto spregledane v okviru evangelija, ki prepogosto poudarja posameznika, njegovo odločitev in poudarja eshatologijo, tj. nebesa in pekel, ter se, nekoliko ironično, osredotoča na upravljanje vedenja. Vendar tukaj so tudi druge ideje:

- **Odrešenje** – Jezusova smrt in vstajenje ne prinašata le odrešitve, temveč tudi *rešitev* pred silami greha in smrti (ključna tema v Pavlovih pismih) in kot beremo v Galačanom, iz sedanje zle dobe.
- **Nova stvaritev** – Čeprav je to pogosto povezano s posameznikom, je Pavlov pogled po obsegu bolj vesoljni. Bog v Kristusu prinaša prenovu vsega.
- **Preobrazba/Sodelovanje** – Atanazij je o Jezusu rekel: »postal je to, kar smo mi, da bi postali to, kar je on.« To je koncept, znan kot *teoza*, ki ga predstavi Gormanovo delo, ki razvija temo sodelovanja v odrešenju. To ne pomeni, da postanemo Bog, ampak da smo v procesu preobrazbe, da postanemo bolj podobni Kristusu.